

UNIVERZITA MATEJA BELA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
BANSKÁ BYSTRICA

umb
UNIVERZITA
MATEJA BELA
V BANSKEJ BYSTRICI

Príprava vychovávateľky školského klubu detí na profesiou

Miroslava Gašparová

Simoneta Babiaková

Banská Bystrica

2022

 ELIANUM

UNIVERZITA MATEJA BELA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
BANSKÁ BYSTRICA

**PRÍPRAVA VYCHOVÁVATEĽKY ŠKOLSKÉHO KLUBU DETÍ
NA PROFESIU**

BANSKÁ BYSTRICA
2022

Autorky:

PaedDr. Miroslava Gašparová, PhD.
doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD.

Cover Design a grafická úprava:

Mgr. Igor Gašpar, PhD.

Recenzovali:

doc. PaedDr. Ivana Rochovská, PhD.
Mgr. Kristína Šebianová

Vydalo:

BELIANUM – vydavateľstvo Univerzity
Mateja Bela v Banskej Bystrici, Pedagogická
fakulta UMB

ISBN: 978-80-557-2030-2

EAN: 9788055720302

DOI: 10.24040/2022.9788055720302

© Miroslava Gašparová, Simoneta Babiaková

OBSAH

ÚVOD	5
1. ŠKOLSKÝ KLUB DETÍ AKO FORMA VÝCHOVY VO VOĽNOM ČASE	6
1.1 VOĽNÝ ČAS DETÍ A VÝCHOVA VO VOĽNOM ČASE	6
1.2 ZÁUJMOVÉ VOĽNOČASOVÉ AKTIVITY	10
1.3 ŠKOLSKÝ KLUB DETÍ	11
1.3.1 <i>Výchovno-vzdelávacie činnosti v školskom klube detí</i>	12
1.3.2 <i>Tematické oblasti výchovy</i>	13
1.4 VÝCHOVNÝ PROGRAM	21
1.5 PROSTREDIE ŠKOLSKÉHO KLUBU DETÍ	22
2. PEDAGOGICKÁ PRAX V ŠKD	24
2.1 KONCEPCIA A ORGANIZÁCIA PEDAGOGICKEJ PRAXE	25
2.2 OČAKÁVANÉ A NADOBUDNUTÉ SPÔSOBILOSTI ŠTUDENTIEK POČAS PRAXE	26
2.3 PROJEKTOVANIE ČINNOSTÍ V ŠKD	28
2.4 HODNOTENIE ŠTUDENTIEK NA PEDAGOGICKEJ PRAXI	30
2.4.1 <i>Kritériá hodnotenia projektu a realizácie výchovno- vzdelávacích aktivít</i>	30
3 NÁMETY NA ČINNOSTI V ŠKD	33
3.1 UKÁŽKY ŠTUDENTSKÝCH PROJEKTOV ŠKD	33
3.2 PRÍKLADY PROJEKTOVANIA VYBRANÝCH TEMATICKÝCH OBLASTÍ VÝCHOVY	39
3.3 NÁMETY NA SKVALITNENIE PRÍPRAVY NA VYUČOVANIE V ŠKD	60
PRÍLOHA 1	83

ÚVOD

Publikácia *Príprava vychovávateľky školského klubu detí na profesiu* je zameraná na profesijný rozvoj vychovávateľiek a vychovávateľov v školskom klube detí. Venuje sa ich teoretickej aj praktickej príprave, poznávaniu prostredia ŠKD ako dôležitého voľnočasového zariadenia pre deti, jeho legislatívnemu ukotveniu, špecifikám a celkovej organizácii a riadeniu rôznych výchovných situácií. Druhá časť publikácie je zameraná na prax, projektovanie výchovných aktivít, výber didaktických prostriedkov a všetky praktické a organizačné prvky, tvoriace ich budúce profesijné kompetencie. Poslednou časťou sú praktické námety a príklady aktivít pre všetky tematické oblasti výchovy, aj činnosti, ktoré sú súčasťou výchovného procesu školského klubu detí.

Učebné texty sú určené prevažne študentkám a študentom pripravujúcim sa na prácu vychovávateľov v ŠKD, cvičným vychovávateľkám v ŠKD, ktoré ich vedú na odbornej pedagogickej praxi, ale aj ostatným, ktorí uvítajú nové podnety pre inováciu a skvalitnenie svojej výchovnej práce s deťmi v ich voľnom čase.

Autorky

1. ŠKOLSKÝ KLUB DETÍ AKO FORMA VÝCHOVY VO VOĽNOM ČASE

1.1 VOĽNÝ ČAS DETÍ A VÝCHOVA VO VOĽNOM ČASE

Sloboda rozhodovania každého jednotlivca o výbere vlastných aktivít v čase, v ktorom nie je zaťažovaný pracovnými, školskými, rodinnými ani inými povinnosťami je jednou z prioritných charakteristík voľného času. Môže byť teda chápaný ako opak času nevyhnutného na prácu a plnenie povinností, ako čas potrebný na regeneráciu a reprodukciu svojich síl (Průcha, Wlaterová, Mareš, 2001, podľa Pávková J., Hájek, B. a kol.). Špecifikum voľného času detí, jeho riadenia a využívania je v tom, že z výchovných dôvodov vyžaduje pedagogický dohľad. U menších detí priamy, s fyzickou prítomnosťou a vedením dospelaj osoby, v staršom nepriamy - deti svoj voľný čas venujú aj aktivitám, ktorých výber rodičia neovplyvňujú. Ak sa stotožňujeme s rozdelením voľného času u detí podľa miery slobody výberu jeho náplne, ktoré uvádza Brenčičová (1971, podľa Babiaková, Ďurošová, Brindza, 2009) - na časť **organizovanú**, časť **neorganizovanú** a časť **čiastočne organizovanú**, dá sa predpokladať, že najväčší podiel z voľného času tvorí čiastočne organizovaný čas pre deti. To znamená, že o forme, v ktorej bude dieťa svoj voľný čas tráviť - školský klub detí, základná umelecká škola, športový klub, ľudový súbor, centrum voľného času, atď. rozhodujú dospelí, prevažne rodičia. Preto je vhodné, pokiaľ to charakter konkrétnej voľnočasovej aktivity dovoľuje, aby sa v rámci ich organizácie a priebehu mohlo dieťa o niektorých aktivitách rozhodovať samé. Skutočná voľnosť a sloboda výberu činností nastáva až po príchode detí domov a v dennom režime zaberá už oveľa menej času. Deti si vtedy musia plniť aj školské povinnosti - príprava na vyučovanie, písanie domácich úloh, povinnosti v domácnosti - vysýpanie smetí, upratovanie vecí, a pod., v závislosti od veku dieťaťa.

Voľný čas a jeho zmysluplné využívanie plní v živote dieťaťa dôležité funkcie. Ide o zdravotno-hygienickú funkciu, formatívno-výchovnú funkciu, seberealizačnú funkciu, socializačnú funkciu a preventívnu funkciu (Kratochvílová, 2001) Formatívna, **výchovno-vzdelávacia funkcia** nadväzuje na plnenie výchovo-

vzdelávacích cieľov na rozvoj osobnosti žiakov cez školské vzdelávanie. Deti majú príležitosť na neformálne aj formálne rozvíjanie svojich poznatkov, nadobúdanie nových, rozširujúcich informácií a vedomostí. Získavajú nové sociálne zručnosti a kompetencie, prichádzajú do rôznych situácií, v ktorých si formujú osobnostné a charakterové vlastnosti, tvoria, podporujú a upevňujú si návyk aj hodnoty. Voľnočasové aktivity podporujú socializáciu, čím naplňajú aj **socializačnú funkciu**, podporujú emocionalizáciu detí, a ich celkový osobnostný rast. **Zdravotno-hygienická funkcia** voľného času vyplýva zo samotnej podstaty voľného času – času pre seba, pre svoje záujmy, odpočinok, uvoľnenie po predchádzajúcej psychickej alebo fyzickej námahe. Dobre organizovaný voľný čas detí rešpektuje fyziologické potreby nervovej sústavy, biorytmu človeka a potreby striedania činností v primeraných časových intervaloch. Mal by rešpektovať výkonnostný potenciál organizmu a podľa neho deťom ponúkať vhodné činnosti. Dôležitú úlohu má voľný čas a jeho vhodné využívanie v oblasti prevencie. **Preventívna funkcia** spočíva v ochrane detí pred nežiaducimi formami správania, ku ktorým môže bezcieľne trávenie voľného času viesť. Hrozba nevhodných sociálnych kontaktov, vedúcich k asociálnemu, až delikventnému správaniu, vplyvu rôznych druhov závislostí je eliminovaná kvalitnou ponukou dobrej a zaujímavej činnosti, ktorou môžu deti naplňovať svoje potreby a záujmy.

Cieľom výchovy vo voľnom čase je vhodne kompenzovať najmä psychickú záťaž detí vyplývajúcu z plnenia školských, aj iných, napr. domácich povinností. Ďalším dôležitým cieľom je viesť deti k výberu kvalitného naplňania vlastného voľného času vhodnými činnosťami, ktoré podporuje všetranný rozvoj ich osobnosti a napomáhajú formovaniu pozitívnych osobnostných črt detí. Vhodné aktivity vo voľnom čase, pomáhajú deťom objaviť a rozvíjať svoje talenty, formovať a prehľbovať svoje záujmy, ktoré v neposlednom rade môžu viesť k budúcemu profesijnému zameraniu dieťaťa.

Princípy výchovy vo voľnom čase

Väčšina výchovno-vzdelávacích aktivít školského klubu detí prebieha po povinnom školskom vyučovaní. Účasť v školskom klube je pre deti nepovinná. V ŠKD ide o organizovaný voľný čas detí. Vychovávateľky by preto mali uplatňovať a rešpektovať základné princípy, zásady výchovy vo voľnom čase. Jedná sa o princíp dobrovoľnosti, názorového pluralizmu, demokracie a humanizmu, mravnosti a tolerancie, konsenzu vo výchove, cieľavedomého činnostného zamerania aktivity, slobodnej voľby, individualizácie a družnosti, jednoty teórie a praxe, primeranosti a

postupnosti, aktivity, tvorivosti a samostatnej práce, optimizmu a radosti z vykonávanej činnosti (Babiaková, Ďurošová, Brindza, 2009). *Princíp vo výchove* označuje základ, najvšeobecnejšiu normu, ktorá plní funkciu regulatívov v teórii výchovy. Je vyjadrením vzťahu medzi cieľom, obsahom, podmienkami a prostriedkami výchovy a vyplýva zo vzájomnej interakcie medzi spoločnosťou a jednotlivcom, subjektom a objektom výchovy a rešpektovanie ich vzájomných vzťahov.

Princíp dobrovoľnosti a slobodnej voľby vychádza zo samotnej podstaty voľného času a slobody jedinca v jeho využívaní. Keďže u detí z výchovných dôvodov do tejto slobody čiastočne zasahujú rodičia, aj návšteva ŠKD je podmienená rozhodnutím rodičov. Dobrovoľnosť však v tomto prípade chápeme najmä v slobode rozhodovania dieťaťa o výbere činností, účasti či neúčasti na vychovávateľkou zadanej aktivite a pod. Pokiaľ sú zachované bezpečnostné opatrenia a dohľad nad dieťaťom, nie je povinné zapojiť sa do aktivít, ktoré sú realizované hromadne. Vychovávateľka by mala mať v ponuke pre deti viaceré alternatívy, aby si každý mohol vybrať podľa svojich záujmov aj aktuálneho naladenia. Ak sú hromadne organizované činnosti pútavé, väčšinou sa deti do nich zapájajú všetky, je však vhodné mať k dispozícii aj rozličné ďalšie možnosti.

Princíp názorového pluralizmu je samozrejmom zásadou výchovy v demokratickej spoločnosti, výchovy k demokracii a občianstvu. Aj v školskom klube detí dávame priestor diskusii a rozvíjaniu schopností svoj názor argumentačne podložiť, zdôvodniť. Môže ísť o jednoduché rozhodnutia a spoločný konsenzus napr. pri výbere aktivít, ale aj v témach, ktoré sa vyskytnú prirodzene v témach pri opakovaní učiva v príprave na vyučovanie, ale aj v rôznych ďalších situáciách.

Princíp demokracie a humanizmu nadväzuje na predchádzajúci princíp. Spoločné rozhodovanie o spoločných činnostiach vychádza nielen z demokratických princípov – možnosť podávať návrhy, hlasovanie, konsenzus väčšiny, rešpektovanie konsenzu, a pod., ale je to aj kultivované prijatie vlastného neúspechu, priateľské a spoločensky prijateľné správanie sa navzájom a podobne.

Princíp mravnosti a tolerancie predpokladá vzájomné rešpektovanie rôznych názorových aj ideových skupín. Vo vzájomných interakciách sa deti vedú k vzájomnému spolužitiu medzi ľuďmi v spoločenskom, pracovnom aj osobnom živote v budúcnosti (Babiaková, Ďurošová, Brindza, 2009, s.33).

Princíp konsenzu vo výchove sa týka jednoty výchovnej línie a základných výchovných prístupov vo výchovnom pôsobení na dieťa vo všetkých výchovných komunitách - rodina, škola, ŠKD, iné voľnočasové formy výchovy a vzdelávania,

spoločenské prostredie. Predpokladá to vzájomnú spoluprácu a dobrú komunikáciu rodiny a školy a ich konzultácie zamerané aj na výber používaných efektívnych výchovných stratégií.

Princíp cieľavedomého činnostného zamerania aktivity vychádza z potreby plnenia všeobecných cieľov výchovy a vzdelávania, ktoré sú deklarované v štátnych dokumentoch. Činnosti detí by aj vo voľnom čase mali byť vedené cieľavedomo, nie živelne, aj v prípade že sú činnosti detí voľné bez vonkajších organizačných vplyvov vychovávateľky.

Princíp individualizácie a družnosti súvisí s rešpektovaním jedinečnosti a osobitosti každého dieťaťa a s tým súvisiacim individuálnym prístupom. Individuálny prístup vyžadujú všetci vo väčšej, či menšej miere. Môže ísť od rešpektovania slobody výberu aktivít, či účasti na organizovaných aktivitách, až po špecifické potreby dieťaťa súvisiace s jeho zdravotným stavom, či inými obmedzeniami. Zároveň je však činnosť otvorená pre všetkých, teda dieťa má na výber striedať individuálne činnosti so spoločnými aktivitami s účasťou všetkých, alebo viacerých členov skupiny.

Princíp jednoty teórie a praxe predpokladá „doplniť proces učenia o rôznorodú činnosť v zmysle prepojenia teórie a praxe“ (Babiaková, Ďurošová, Brindza, 2009, s. 15). Postupné nadobúdanie teoretických poznatkov a vedomostí je potrebné používať v praktickom živote, preto by nemali byť odťažené od života a životného kontextu konkrétnej vekovej kategórie detí. Zmysluplnosť teoretických poznatkov potvrdzuje ich vyvodzovanie a zovšeobecňovanie zo skutočných, reálnych skúseností a zážitkov, čo má pre učenie oveľa väčší efekt ako opačný postup.

Princíp primeranosti a postupnosti je elementárnou zásadou a princípom akýchkoľvek aktivít. Navzájom spolu súvisia – postupnosť krokov pri poznávaní a učení od najjednoduchšieho k zložitejšiemu, od známeho k neznámemu a od blízkeho k vzdialenému predpokladá súčasne aj vekovú postupnosť – primeranosť k schopnostiam chápania daných javov z pohľadu ontogenézy, či predchádzajúcich vedomostí a skúseností.

Princíp aktivity, tvorivosti a samostatnej práce rešpektuje prirodzené potreby a schopnosti detí. Aktivita, tvorivosť a možnosť samostatne sa im venovať a rozvíjať je vlastná väčšine detí. Nápadité, originálne riešenia, rôzne spôsoby riešení úloh, rozvíjanie logických úsudkov a myslenia, kritického myslenia, a pod., sú obohacujúcimi prvkami nielen v daných situáciách, ale najmä v podpore samotnej nápaditosti a divergencie, ako kvalitatívneho faktora prístupu k reálnym problémom v živote a budúcnosti. Dôležité je ich podporovať – dobrou a pestrou

ponukou aktivít, ale aj ocenením a pozitívnym hodnotením výstupov, ktoré sú motivačným a mobilizujúcim faktorom do ďalšej ich činnosti.

Princíp optimizmu a radosti z vykonávanej činnosti je samozrejmom súčasťou aktivít detí, ak sú rešpektované všetky predchádzajúce princípy, ak v skupine vládne vzájomný rešpekt k individuálnym potrebám aj záujmom, ľudský prístup a empatia, tolerancia a dôvera.

1.2 ZÁUJMOVÉ VOĽNOČASOVÉ AKTIVITY

Záujmové aktivity a činnosti vyplývajú z osobných záujmov konkrétneho jedinca. Záujem, teda snaha zaoberať sa určitými predmetmi alebo činnosťami, sa prejavuje v zameranosti pozornosti, myšlienok, túžbach, želaniach a snahe po aktívnom kontakte s predmetom záujmu. Hoci sa pojem záujem používa aj vo vyjadrení okamžitého stavu, naladenia na prebiehajúcu činnosť, za záujmy z pohľadu ich napĺňania vo voľnočasových aktivitách považujeme *"trvalejší vzťah jedinca k objektom a činnostiam, ktorý sa prejavuje v tendencii zaoberať sa nimi teoreticky alebo prakticky, čo je spojené s príjemným citovým prežívaním a zvýšenou aktivitou v danom smere"* (Ďurič, L., Štefanovič, J. a kol, 1977, s 153). Aktivity realizované vo voľnom čase sú činnosti vychádzajúce zo záujmov detí a realizované by mali byť na dobrovoľnej báze. Tento faktor pri výbere záujmových aktivít detí neplatí vždy, preto ich označujeme ako voľnočasové aktivity. Tieto by mali:

- podporovať rozvoj osobnosti detí po všetkých stránkach,
- napĺňať potreby detí pre poznávanie v danej oblasti,
- zvyšovať efektivitu edukačného pôsobenia na všetkých žiakov (so slabším prospechom aj talentovaných).

Záujmy u človeka môžu pretrvávať rozne dlhú dobu. Podľa dĺžky trvania delíme záujmy na:

- krátkodobé,
- dočasné,
- prechodné,
- trvalé.

Úroveň stálosti, teda trvácnosti záujmov determinujú viaceré faktory - vek, či osobné vlastnosti jedinca, alebo aj charakter objektov a aktivít, ktoré sú predmetom záujmov. U detí sa škála záujmov môže meniť častejšie, čo môže súvisieť aj s ich väčším časovým priestorom, v ktorom sa im môžu venovať ako u

dospelých, u ktorých prevažujú z časových dôvodov povinnosti - starostlivosť o rodinu, pracovné povinnosti pre zabezpečenie životných potrieb seba aj rodiny a pod.

Škála záujmových činností je obsahovo veľmi rozsiahla a z organizačného hľadiska ju rozdeľujeme na:

- pravidelnú – realizuje sa pravidelne v stanovenom čase, napr. záujmové krúžky, folklórne súbory, spevácke zbory, ľudové hudby, a pod.,
- príležitostnú – uskutočňuje sa sporadicky, podľa potreby a príležitosti: exkurzie, turistické vychádzky, účasť na workshopoch, tvorba posterov, článkov, a pod.,
- individuálnu – zberateľstvo, príprava a účasť na súťažiach, a pod. (podľa Effenbergerová, M. A. a kol., 1985, s. 65, In Korim, V., Gašparová, M., 2003, s. 59).

Uspokojovanie záujmov je dôležitou zložkou trávenia voľného času. V ponuke sú rôzne formy, ktoré môžu záujemci využívať: záujmové krúžky, exkurzie, vychádzky, putovné a pobytové tábory, detské folklórne súbory, spevácke zbory, hudobné telesá, športové kluby, remeselné dielne, a veľa iných vo výchovných zariadeniach: školské kluby detí, centrá voľného času, strediská záujmovej činnosti, domovy mládeže, školy v prírode. Voľnočasové aktivity organizujú a záujemcom ponúkajú aj rôzne občianske združenia a organizácie: Rada mládeže Slovenska, Skauting, YMCA, Fénix, Strom života, AMAVET, OMM, Hnutie kresťanských spoločností, DOMKA - Združenie saleziánskej mládeže, dobrovoľníctvo a iné.

Záujmové činnosti môžu byť realizované aj v školskom klube detí.

1.3 ŠKOLSKÝ KLUB DETÍ

Školský klub detí (ďalej ŠKD) je miestom trávenia voľného času detí. Patrí medzi školské výchovno-vzdelávacie zariadenia. Školský zákon v § 114, ods. 1 popisuje jeho úlohu zabezpečiť pre deti, *“ktoré plnia povinnú školskú dochádzku na základnej škole, nenáročnú záujmovú činnosť podľa výchovného programu školského zariadenia zameranú na ich prípravu na vyučovanie a na uspokojovanie a rozvíjanie ich záujmov v čase mimo vyučovania a v čase školských prázdnin.”* (Zákon 245/2008 o Výchove a vzdelávaní). Zriaďuje sa prevažne pri základnej škole, ale môže byť zriadené aj ako samostatné zariadenie pre žiakov z viacerých škôl (Pávková, 2014). Je určený pre žiakov základnej školy. Väčšina výchovno-

vzdelávacích aktivít školského klubu detí prebieha po povinnom školskom vyučovaní. Účasť v školskom klube je pre deti nepovinná.

1.3.1 Výchovno-vzdelávacie činnosti v školskom klube detí

Výchovno-vzdelávacie činnosti v školskom klube detí sú zamerané na:

- rozvíjanie kompetencií detí,
- uspokojenie záujmov detí,
- primeraný oddych,
- prípravu žiakov na výučbu v primárnom vzdelávaní.

Režim dňa v ŠKD prebieha v štruktúre, ktorá strieda aktivity vyžadujúce rôzny druh aktivity detí. Táto štruktúra však nie je presne určená a závisí od konkrétnych podmienok ŠKD, ako ich vychovávateľka v jednotlivých dňoch realizuje. Dôležité je, aby sa striedali pohybové a pokojné činnosti, výkonné a útlmové časti dňa a biorytmus.

- **Odpočinkové činnosti** - ide o pasívnu alebo aktívnu činnosť slúžiacu na oddych žiakov po vyučovaní. Osvedčili sa rozhovory, besedy, stolové a spoločenské hry, čítanie, počúvanie hudby, relaxačné cvičenia. V čase odpočinkovej činnosti je zaradený aj obed, ktorý sa realizuje pred, po, alebo aj pomedzi tieto činnosti. Závisí to od konkrétnych podmienok danej školy, jej prevádzky a personálneho zabezpečenia.
- **Rekreačné činnosti** - realizujú sa zväčša vonku na čerstvom vzduchu, na ihrisku, alebo v telocvični. Patria sem vychádzky, rôzne pohybové aktivity, športové, námetové hry a hry s pravidlami, rekreačný šport, rytmická gymnastika, tanec. Rekreačná činnosť môže byť organizovaná alebo spontánna.
- **Príprava na vyučovanie** - zahŕňa dve oblasti činností. Ide o písanie domácich úloh, ktorá sa realizuje po dohode s rodičmi. Niektorí rodičia si prajú mať priamy dohľad nad vypracovaním domácich úloh, preto tieto deti v ŠKD vykonávajú iné činnosti, ktoré môžu súvisieť s prípravou na vyučovanie. Táto činnosť sa zaraďuje po 15. hodine, kedy sa výkonnosť žiakov opäť zvyšuje, preto je to vhodný čas na opakovanie, precvičovanie učiva zo školy, ale aj vypracovávanie úloh, ktoré priamo nesúvisia s vyučovaním v danom dni. Môžu to byť rôzne didaktické hry, zábavné aj pohybové aktivity, ktoré sú obsahovo zamerané na rozvíjanie edukačných kompetencií. Didaktické hry musia byť primerané veku aj schopnostiam žiakov. Efektívnosť tejto činnostnej zložky v školskom klube detí si vyžaduje pravidelnú spoluprácu vychovávateľa s triednym učiteľom.

- **Samoobslužné a verejnoprospešné činnosti** - umožňujú formovanie hygienických návykov a návykov spoločenského správania žiakov. Poskytujú žiakom príležitosť podieľať sa na tvorbe a ochrane životného prostredia, pomáhať mladším a starším ľuďom, starať sa o vlastný aj spoločný majetok.

Samoobslužné a verejnoprospešné, či spoločensky prospešné činnosti nie sú zaradené ako samostatná výchovno-vzdelávacia činnosť, ale aplikujú sa podľa potreby vo všetkých častiach režimu dňa. Deti si skvalitňujú potrebné zručnosti pri obliekaní a vyzliekaní vetrovky, mikiny, čiapky, šálu či rukavíc, zapínaní gombíkov, zipsov, obúvanie a vyzúvanie topánok, čižiem, viazaní šnúrok, atď. Dôležité zručnosti nadobúdajú aj pri ukladaní svojich vecí na určené miesto, vychovávateľka vedie deti aj k poskytovaniu vzájomnej pomoci medzi deťmi pri týchto činnostiach. Priestor pre využívanie a zdokonaľovanie samoobslužných činností je aj pri stolovaní - nalievanie polievky, správne používanie príbora, kultúra stolovania, a pod. Hygiena pred jedlom, po použití toalety, po príchode z ihriska a pod. sú ďalšími oblasťami hygienických a samoobslužných návykov, ktoré sa upevňujú u detí aj v školskom klube detí. Závisí od dôslednosti vychovávateľky, ako ich nielen u detí sleduje, ale aj ich od detí vyžaduje, aby sa postupne stali ich samozrejmovou osobnosťou črtou.

1.3.2 Tematické oblasti výchovy

Sú obsahové oblasti činnosti v ŠKD, v ktorých sa realizuje výchova a vzdelávanie. Od roku 2009 školské kluby detí postupujú podľa výchovných programov, ktoré nadväzujú na konkrétne školské vzdelávacie programy. Výchova a vzdelávanie v ŠKD sa realizuje v nasledovných **tematických oblastiach výchovy (TOV)**:

Vzdelávacia - je jednou z dôležitých oblastí, ktorá sa na dennej báze prelína s prípravou na vyučovanie v jej najširšej podobe. Didaktické hry ako obligátny nástroj precvičovania a opakovania školského učiva by mali byť zárukou hravého a nenásilného prístupu k tejto dennej činnosti v ŠKD. Vzdelávacia TOV sa preto prelína všetkými ostatnými tematickými oblasťami výchovy a na úrovni denných činností je ekvivalentom prípravy na vyučovanie. Vyžaduje od vychovávateľky nielen dostatočnú invenciu pri jej tvorbe a príprave, ale aj dobrú koordináciu s učiteľkou detí, primeranú orientáciu v kurikule daného ročníka, a vzhľadom na častý jav ročníkovo heterogénnych skupín detí v ŠKD aj dobrú schopnosť improvizácie.

Podľa Výchovného programu ŠKD (Tvorba výchovných programov v školských zariadeniach, 2009) majú cvičné vychovávateľky a vychovávatelia v rámci tematických oblastí výchovy sledovať nasledovné **ciele**:

Vzdelávacia TOV

- rozvíjať autonómnosť v príprave na vyučovanie,
- rozvíjať efektívny spôsoby učenia sa,
- získavať nové informácie a poznatky z rôznych zdrojov,
- získavať vzťah k celoživotnému vzdelávaniu.

Obsahové a výkonové štandardy tejto oblasti

Obsah	Výkon
Gramatické a matematické cvičenia	Samostatne písať domáce úlohy
Techniky učenia, ako sa učiť, rozvíjanie vedomostí, čítanie textu, reprodukcia príbehu	Poznávať efektívne spôsoby učenia sa
Práca s informačnými zdrojmi, čítanie s porozumením, sebazvedľovanie	Byť otvorený získavať nové poznatky a informácie
Rozvíjanie slovnej zásoby, jazykolamy, zmyslové hry, dopĺňovačky, didaktické hry	Rozvíjať získané poznatky

Spoločenskovedná - sa zameriava na realizáciu aktivít rozvíjajúcich kultúrnu gramotnosť detí. Je súhrnom kompetencií, ktorými na rôznej úrovni disponuje jedinec pre jeho schopnosť adaptovať sa v konkrétnom kultúrnom priestore a postupne ho spoluvytvárať. Formovanie a vytváranie týchto kompetencií sa realizuje v každodennom živote človeka, ale významnú úlohu má aj škola a spoločenskovedné vzdelávanie, ktoré vo svojom kurikule ponúka. Ide o spôsobilosti v oblasti poznania a používania jazyka v hovorenej aj písanej podobe, rozvíjaní čitateľstva a literatúry, výchovy k občianstvu, kultúrnym a prírodným hodnotám krajiny, socializácie, prosociálnemu správaniu, etickým a environmentálnym hodnotám. Kultúrna gramotnosť sa formuje v prostredí, ktoré je deťom blízke a postupne ho poznávajú. Prejavuje sa aj ako potreba kultúrneho a umeleckého zážitku v rôznych podobách - prevažne ako recipient, ale u talentovaných jedincov aj ako interpret. ŠKD môže ponúkať preto veľa príležitostí, ako cez výchovné aktivity prispievať k nadobúdaniu a skvalitňovaniu úrovne kultúrnych kompetencií detí. V odporúčanom materiáli na tvorbu výchovných programov sa uvádzajú návrhy týchto cieľov:

Ciele spoločenskovednej TOV (Tvorba výchovných programov, 2009)

- vedieť samostatne a kriticky riešiť jednoduché konflikty,
- kultivovať kultúrne návyky a vyjadrovanie,
- využívať všetky dostupné formy komunikácie,
- posilniť základy hrdosti k národnej a štátnej príslušnosti,
- rozvíjať základy zručností sebahodnotenia, sebariadenia, sebamotivácie a empatie,
- prejavovať úctu k rodičom, starším osobám,
- prejavovať ohľaduplnosť k osobám so zdravotným postihnutím,
- pochopiť význam dodržiavania ľudských práv a základných slobôd,
- vyjadrovať svoj názor,
- vedieť vypočuť opačný názor,
- rozlíšiť kultúrne a nekultúrne prejavy v správaní,
- poskytnúť pomoc alebo pomoc privolať.

Príklady navrhovaných obsahových a výkonových štandardov:

Obsah	Výkon
Práva dieťaťa, ľudské práva, šikanovanie, diskriminácia, moje práva, tvoje práva, spolužitie bez násilia	Rozlíšiť dodržiavanie a porušovanie ľudských práv a základných slobôd
Moja rodina, čo je domov, vlastné zážitky, rozprávanie o domove, prejavy úcty k ľuďom, čo je tolerancia	Prejavovať úctu k rodičom, starším
Slovensko v Európe, Slovensko vo svete, úspechy slovenských športovcov, umelcov, mládeže	Prejavovať základy hrdosti k národným hodnotám a tradíciám SR
Kultúrne pamiatky v obci/meste, múzeum, galéria, ľudové tradície a zvyky, povesti, názvy ulíc, miestne noviny, história a dnešok	Prejavovať úctu ku kultúrnym hodnotám v blízkom okolí

Pracovno-technická - vytvára priestor pre rozširovanie pracovno-technických zručností a vedomostí detí, rozvíjanie najmä jemnej motoriky vedie deti k trpezlivosti, presnosti, zručnosti, spolupráci pri spoločných projektoch. Deti si zdokonaľujú základy manuálnych a technických zručností, získavajú základy

zručností potrebných pre praktický život - získavajú základné zručnosti v tvorbe jednoduchých projektov, učia sa technicky a konštruktívne myslieť, vytvárajú si technickú a priestorovú predstavivosť.

Ciele pracovno-technickej TOV (Tvorba výchovných programov, 2009)

- vedieť si samostatne vytýčiť jednoduché osobné ciele,
- rozumieť významu osobnej zodpovednosti za vykonanú prácu,
- rozvíjať základy manuálnych a technických zručností,
- získavať základy zručností potrebných pre praktický život,
- získať základné zručnosti v tvorbe jednoduchých projektov.

Príklady navrhovaných obsahových a výkonových štandardov:

Obsah	Výkon
Práca s rôznym materiálom, netradičné pracovné postupy, zhotovenie darčeka, rozvoj jemnej motoriky, manipulačné zručnosti, spolupráca	Rozvíjať základy manuálnych a technických zručností
Varenie, pečenie, studené jedlo, poriadok v herni, v triede, sebaobslužné činnosti	Získavať základy zručností potrebných pre praktický život
Sebaobsluha, poriadok na stole, v oddelení, v šatni	Kultivovať základné sebaobslužné a hygienické návyky
Získať základné zručnosti v tvorbe jednoduchých projektov	Maska na karneval, kalendár oddelenia, návrh oddychového kútika v oddelení

Prírodovedno-environmentálna - vytvára a rozvíja záujem detí o prírodu, ohľaduplný a šetrný vzťah k nej, učí ich aktívne chrániť všetky formy života, environmentálnemu cíteniu, potrebe ochrany prírody a vlastného aktívneho prístupu k ochrane prírody. Deti pozorujú prírodu, experimentujú, objavujú prírodné zákonitosti, zmeny v prírode počas roka a uvedomujú si človeka ako súčasť prírody. Zdôvodňujú význam starostlivosti o rastliny, starostlivosť o živočíchy, aktívne na nej participujú. Príklady aktivít nájdeme aj vo viacerých metodických príručkách k prírodovede, aj nad rámec učiva v konkrétnom ročníku. Môžu byť tiež

východiskom pre prípravu činnosti uvedenej tematickej oblasti výchovy (napr. (napr. Rochovská, Zvončeková, 2022; Rochovská, Kožuchová, 2019).

Ciele prírodovedno-environmentálnej oblasti (Tvorbá výchovných programov, 2009)

- pochopiť základné princípy ochrany životného prostredia,
- rozvíjať zručnosti pri jednoduchej činnosti na tvorbe a ochrane životného prostredia.

Príklady navrhovaných obsahových a výkonových štandardov:

Obsah	Výkon
Pozorovanie prírody, fauny a flóry v okolí obce/mesta, pozorovanie zmien v prírode, šetrenie energiami, vodou, tematická rozprávka	Poznať základné princípy ochrany životného prostredia
vývoj ľudského života: detstvo, dospelosť, staroba,	Vedieť si samostatne vytýčiť jednoduché osobné ciele
Starostlivosť o izbové kvety, čistenie prírody a okolia ŠKD, zber papiera, triedenie odpadu, tvorivé využitie odpadu	Uplatňovať zručnosti pri jednoduchej činnosti na tvorbe a ochrane životného prostredia
Úprava okolia - zber odpadkov, výsadba okrasných rastlín	Prejavovať pozitívny vzťah k jednoduchej estetickú úprave prostredia

Esteticko-výchovná - sa realizuje vo výtvarnej, hudobnej, literárnej a dramatickej činnosti detí. Zameriava sa na využívanie a rozvíjanie špecifických tvorivých schopností detí, ich talentu, ale aj na objavovanie krásy v živote, formovanie estetického cítenia, objavovanie krásy kultúrnych a historických objektov a ich hodnôt a celkovému vnímaniu umenia. V esteticko-výchovnej oblasti sa deti venujú aj vlastnej umeleckej interpretácii - nácvik hudobných, hudobno-pohybových, dramatických či literárno-dramatických diel.

Ciele esteticko-výchovnej TOV (Tvorná výchovných programov, 2009)

- posilniť úctu ku kultúrnym hodnotám v blízkom okolí,
- rozvíjať základy vzťahu k umeniu,
- rozvíjať talent a špecifické schopnosti,
- rozvíjať základy tvorivých schopností a zručností,
- prejavovať pozitívny vzťah k jednoduchej estetikej úprave prostredia,
- podieľať sa na príprave kultúrnych podujatí v oddelení,
- objavovať krásu v bežnom živote.

Príklady navrhovaných obsahových a výkonových štandardov:

Obsah	Výkon
Hudba, výtvarné umenie, tanec	Prejavovať pozitívny vzťah k umeniu
Netradičné výtvarné techniky, hudobné činnosti, športové činnosti	Rozvíjať svoj talent a špecifické schopnosti
Úprava oddelenia, netradičné ozdoby, úprava zovňajšku	Prejavovať pozitívny vzťah k jednoduchej estetikej úprave prostredia a svojej osoby
Veľká noc, Deň matiek, úcta k starším, Vianoce	Podieľať sa na príprave kultúrnych podujatí v skupine

Telovýchovná, zdravotná a športová -je zameraná na pohybovú aktivitu detí, relaxáciu, pobyt a pohyb na čerstvom vzduchu, na pohybový rozvoj detí, podporuje zvyšovanie ich fyzickej kondície. Športové a pohybové aktivity napomáhajú rozvíjania kolektívnych vzťahov, spoločnej zodpovednosti, vytrvalosti, vôľových vlastností detí, vedú ich k aktívnemu oddychu. Dôležitou obsahovou súčasťou je výchova k zdravému životnému štýlu, ktorá zahŕňa význam pohybu pre zdravie, problematiku zdravej výživy, dodržiavania hygienických zásad či chápania škodlivosti návykových látok.

Ciele telovýchovej, zdravotnej a športovej TOV (Tvorba výchovných programov, 2009)

- kultivovať základné hygienické návyky,
- rozvíjať schopnosť relaxovať pravidelným cvičením a pohybom,

- pochopiť škodlivosť fajčenia, alkoholu a iných drog,
- pochopiť význam pravidelného pohybu a cvičenia,
- pochopiť význam dodržiavania základných zásad zdravej výživy,
- poznať základné princípy zdravého životného štýlu,
- rozvíjať športový talent a schopnosti.

Príklady navrhovaných obsahových a výkonových štandardov:

Obsah	Výkon
Prechádzka, bicyklovanie, lyžovanie, plávanie, cvičenie v telocvični, stolný tenis, kolektívne loptové hry	Relaxovať pravidelným cvičením a pohybom
Otužovanie, relaxačné cvičenie, skupinové hry, netradičné športové disciplíny	Schopnosť pravidelného pohybu a cvičenia
Stravovacie návyky, pitný režim, striedanie práce s odpočinkom, prvá pomoc, obliekanie podľa ročných období	Uvedomovať si základné princípy zdravého životného štýlu
Čo je nikotín, fajčenie, alkohol a zdravie, civilizačné choroby	Uvedomovať si škodlivosť fajčenia, alkoholu a iných drog

V tematických oblastiach výchovy sú integrované rozvíjané kompetencie žiakov: učiť sa učiť, komunikačné, sociálne, pracovné, občianske, kultúrne. (Tvorba výchovných programov v školských zariadeniach, 2009) Tematické oblasti výchovy sa majú pravidelne striedať vo výchovnej činnosti ŠKD. Keďže ich je 6, tak môžu byť zvolené dva prístupy - podľa vzorového návrhu Tvorby výchovných programov v školských zariadeniach z roku 2009 je pre vzdelávaciu tematickú oblasť výchovy navrhnutá 5x väčšia časová dotácia ako pre ostatné tematické oblasti výchovy. Z toho vyplýva, že je navrhované jej denné zaradenie do výchovných činností, ktoré sa môže v rámci režimových činností realizovať v časti Príprava na vyučovanie. Okrem toho sa každý deň realizuje jedna z ďalších piatich TOV, ktorá môže byť aj obsahovým východiskom pre vzdelávaciu oblasť výchovy. Druhý prístup predstavuje dvojtyždňové striedanie šiestich TOV, každý deň jednu. V tom prípade je však nejasné, čo má tvoriť obsah vzdelávacej TOV, pretože všetky oblasti sú integrované v predchádzajúcich piatich tematických oblastiach výchovy. Vzhľadom na to, že

režimová časť dňa Príprava na vyučovanie nevyžaduje konkrétne nevyhnutnosť vždy denne opakovať učivo preberané v škole v daný deň, ale môže byť priestorom na zábavné a deťom príťažlivé aktivity na rozvíjanie a rozširovanie učiva, ktoré sa preberalo v škole, môže prinášať však aj témy, ktoré priamo nesúvisia s témami vyučovacích predmetov, s ktorými sa žiaci stretli v školskom vyučovaní.

Záujmové činnosti v ŠKD

Do roku 2013, kedy nastala zmena novelizáciou zákona (Zákon č. 324/2012), týkajúca sa aj činnosti školských klubov detí, boli záujmové činnosti jednou z režimových činností dňa. V súčasnosti sa už realizujú najmä formou záujmových krúžkov mimo režimu ŠKD v závislosti od organizácie voľnočasových záujmových útvarov v konkrétnej škole. Záujmové činnosti ako časť režimu dňa nemali opodstatnenie ani z ich funkcie - uspokojovať a rozvíjať záujmy detí - v každodennom režime sa striedali za týždeň rôzne záujmové činnosti (pracovno-technická, spoločenskovedná, prírodovedno-environmentálna, umelecko-estetická a telovýchovná), ktoré neboli pre všetky deti ich skutočnými záujmami. Ich súčasné postavenie ako tematické oblasti výchovy nemajú za cieľ naplňovať špecifické záujmy detí, čo sa nedialo ani dovtedy, ale činnosti a výchovné aktivity detí v ŠKD zameriavať v širšom zábere tém a oblastí. Záujmová činnosť pomáha uspokojovať potreby a rozvíjať záujmy žiakov. Prispieva k orientácii v rôznych oblastiach ľudskej práce a nepriamo ovplyvňuje i vzťah k budúcemu povolaniu. V školských kluboch ju predstavuje zvyčajne spoločenskovedná, prírodovedná, esteticko-výchovná, pracovno-technická telovýchovná, športová a iná záujmová činnosť. Záujmové činnosti sa v ŠKD realizujú vo forme záujmových krúžkov, ktoré vedú vychovávateľky, sú určené pre deti navštevujúce školský klub detí, ale sú otvorené pre všetky deti s danými záujmami. Dôležitá je organizácia, aby bola zabezpečená adekvátna činnosť aj pre deti nenavštevujúce konkrétny krúžok, resp. aby bola ponuka krúžkov dostatočne široká, aby si v nej dokázali vybrať všetky deti a všetky oddelenia ŠKD v rovnakom čase môžu realizovať deťmi vybrané krúžky.

1.4 VÝCHOVNÝ PROGRAM

Základným dokumentom ŠKD je výchovný program, podľa ktorého sa v ňom realizuje výchovno-vzdelávacia činnosť. Vydáva ho a zverejňuje riaditeľ školy, pri ktorej je ŠKD zriadený po prerokovaní v pedagogickej rade školy. Zverejňuje ho na verejne prístupnom mieste, najčastejšie na internetovej stránke školy.

Výchovný program musí byť vypracovaný v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania.

Súčasťou výchovného programu je:

- názov programu,
- vymedzenie vlastných cieľov a poslania výchovy,
- formy výchovy a vzdelávania,
- tematické oblasti výchovy,
- výchovný plán,
- výchovný jazyk,
- personálne zabezpečenie,
- materiálo-technické priestorové podmienky,
- podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove,
- vnútorný systém kontroly a hodnotenia detí a žiakov,
- vnútorný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školského zariadenia,
- požiadavky na kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov.

Súbor požiadaviek na nadobudnutie vedomostí, schopností a zručností, ktoré si deti osvojujú uvádzajú **výchovné štandardy**. Nadväzujú, využívajú a upevňujú si tak vedomosti, zručnosti a schopnosti, ktoré si osvojili v školskej edukácii.

Výchovné štandardy pre deti sa členia na **obsahové štandardy**, ktoré určujú, akú vedomosť, zručnosť a schopnosť majú deti ovládať a prakticky používať a na **výkonové štandardy**, ktoré určujú kritériá úrovne zvládnutia obsahových štandardov.

Súčasťou výchovného programu je **výchovný plán**. Určuje celkovú skladbu výchovných oddelení ŠKD pre príslušný školský rok. Uvádza zoznam oblastí výchovy s vymedzením najmenšieho počtu výchovno-vzdelávacích aktivít pre všetky oddelenia v danom školskom roku.

Výchovný program obsahuje aj **výchovné osnovy**, ktoré vymedzujú výchovno-vzdelávacie ciele, obsah a rozsah tematických oblastí výchovy podľa výchovného plánu.

Všetky úpravy výchovných plánov a výchovné osnovy musia byť v súlade s výchovnými štandardami.

1.5 PROSTREDIE ŠKOLSKÉHO KLUBU DETÍ

Výchovno-vzdelávacie aktivity v školskom klube detí sa spravidla realizujú v dvoch základných priestoroch - v interiéri a exteriéri. **Interiér** predstavuje klubovňa ŠKD, ktorá je samostatnou miestnosťou, môže to byť školská trieda, v ktorej v dopoluňajších hodinách prebiehalo vyučovanie, telocvičňa, prípadne, ako núdzové riešenie pre niektoré činnosti, aj školská chodba. Výchovné činnosti **v exteriéri** sa realizujú na školskom ihrisku, školskom dvore, v prírode, prípadne iných vonkajších priestoroch, vhodných na organizáciu a realizáciu aktivít s deťmi. Priestory pre výchovno-vzdelávaciu činnosť vyžadujú spĺňať pedagogicko-psychologické aj zdravotno-hygienické podmienky. Z pedagogicko-psychologického sú vhodné priestory také, v ktorých je primerané množstvo podnetov motivujúcich deti k aktivitám. Priestory primerane saturované rôznymi pomôckami, knihami, hračkami, stavebnicami, technikou, dostatočným množstvom písacích a výtvarných potrieb, modelovacieho materiálu podporujú aktivitu a záujem detí o hru a rôzne iné činnosti. Vhodná je biela alebo magnetická tabuľa, prípadne flipchartová tabuľa s použitím nielen v príprave na vyučovanie, ale aj v individuálnych činnostiach a aktivitách detí. V klubovni je potrebné mať dostatok poličiek na ukladanie výrobkov detí, a miesta na vešanie výkresov a ďalších produktov ich činnosti. Zariadenie miestnosti má pôsobiť upokojujúco, nie chaoticky a preplnene, výzdobu z detských prác je vhodné meniť a aj tematicky aktualizovať. Usporiadanie nábytku má vytvárať dostatočný priestor na bezpečný pohyb detí a na jednoduché priestorové hry. Ideálne je mať v klubovni oddychový kútik s kobercom, kreslami alebo sedacími vakmi. Pomôcky, hračky a všetky potreby, ktoré pri činnosti deti používajú, majú byť prehľadne uložené v dostupných poličkách, prípadne krabiciach, aby k nim mali deti jednoduchý prístup pri svojej výške, aby ich dokázali jednoducho uložiť na pôvodné miesto. Nie je vhodné veci ukladať mimo dosahu detí, pretože hrozí, že sa k nim budú snažiť dostať pomocou nábytku, alebo inak, čo môže spôsobiť úraz. Zdravotno - hygienické požiadavky na výchovno-vzdelávacie priestory vyžadujú vhodný nábytok, primeraný výške detí, vhodný pomer výšky stoličky a výšky stola, dostatočný počet stoličiek a miesta pri stoloch pre všetky deti. Vyžaduje sa dostatočne veľký priestor primeraný počtu detí, navštevujúcich pravidelne konkrétnu klubovňu, s primeraným osvetlením, umývateľnou podlahou

bez poškodených častí, pastelovú svetlú farbu stien, ktorá má upokojujúci vplyv na nervovú sústavu. Osvetlenie miestnosti zabezpečujú veľké okná, ktoré je potrebné udržiavať čisté - znečistené okná pohlcujú až 40% slnečného svetla (Langstein, Marcinková, 1989). Umiestnenie nábytku by malo umožniť dopad denného svetla z ľavej strany - u pravákov a opačne u ľavákov. V miestnosti by malo byť umývadlo so studenou aj teplou vodou, kôš na odpadky, ideálne s možnosťou ich triedenia. Deti majú mať svoje uteráky. Samozrejmosťou je denné umývanie podlahy, bez používania leštidiel, prípadne vysávanie, ak sa v miestnosti nachádza koberec a utieranie prachu. Ďalším priestorom, ktorý je využívaný v interiéri pre potreby ŠKD je v prípade nepriaznivého počasia telocvičňa. Musí spĺňať kritériá pre bezpečný pohyb detí, s primeranou teplotou - obvykle nižšou ako v miestnostiach klubovne či triedy, pretože je využívaná na pohybové aktivity detí. Tieto kritériá sa týkajú bezpečnej - nekĺzavej, čistej podlahy, osvetlenia, svietidla aj vykurovacie telesá, prípadne aj okná sú chránené pletivom. Vyžadujú sa osobitné priestory na uloženie náradia a náčinia, ktoré nemá byť prekážkou pri pohybe detí, pokiaľ nie je práve využívané. Pri telocvični majú byť umyvárne, sprchy, aj šatne, deti sa v nich prezliekajú do športového úboru a po aktivitách, najmä rekreačnej činnosti, zase do svojho oblečenia. Závisí od charakteru aktivít, aj dĺžky ich trvania. Okrem vhodného oblečenia majú mať deti športovú obuv určenú do interiéru.

Pohybové aktivity na školskej chodbe sú skôr provizórnym riešením, dôležitá je zvýšená pozornosť vychovávateľky ohľadom bezpečnosti detí.

Exteriér je denne využívaným priestorom najmä v areáli školy. Ide o školské ihrisko, na ktorom sa v rámci aktivít v ŠKD realizuje najmä rekreačná činnosť. V exteriéri je možné uskutočňovať aj iné činnosti, obvykle však bývajú spojené s pohybovými aktivitami - vzdelávacia TOV a príprava na vyučovanie, prírodovedno-environmentálna TOV, spoločenskovedná, alebo aj pracovno-technická TOV. Tieto môžu prebiehať aj mimo školský areál, v blízkom prírodnom prostredí, v parku, alebo záhrade, prípadne na detskom ihrisku, ktoré sú v dostupnej vzdialenosti pri škole, resp. pri školskom klube detí. Organizovaný, ale najmä neorganizovaný pohyb detí v týchto priestoroch je potrebné deťom vymedziť podľa podmienok konkrétneho miesta - nepoužívať voľne stojace kovové bránky na iné činnosti ako sú určené, a pod.

2. PEDAGOGICKÁ PRAX V ŠKD

Pedagogická prax je neoddeliteľnou súčasťou profesnej prípravy budúcich pedagógov. Pedagogická prax v školskom klube detí je na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici súčasťou predmetu Školské kluby detí a realizuje sa v dĺžke 11 týždňov. Jej cieľom je nadobudnúť spôsobilosť plánovať výchovné činnosti v ŠKD, projektovať ich, realizovať, pozorovať, analyzovať, zdôvodňovať a sebareflektovať vlastné praktické skúsenosti vo vzťahu k poznaným objektívnym teóriám. (Babiaková, S., Ďurošová, E., 2009, 136). Študentky hospitujú v školskom klube detí, neskôr si samostatne projektujú výchovno-vzdelávacie činnosti a potom ich realizujú v školskom klube detí. Prebieha paralelne s teoretickou prípravou na profesiu vychovávateľka – vychovávateľ v ŠKD, v ktorej sa študentky oboznámia s témami, sprostredkujúcimi pedagogickú realitu školského klubu. Spoznajú prevádzku, plánovanie a dokumentáciu v ŠKD a špecifiká práce vychovávateľky ŠKD. Z hľadiska pedagogického, psychologického a hygienického posudzujú priestory a materiálne vybavenie v ŠKD. Podrobne analyzujú výchovný program ŠKD ako súčasť Školského vzdelávacieho programu. Učia sa porozumieť výchovným osnovám, ktoré si školský klub v každej základnej škole vypracuje. Reflektujú skúsenosti z vlastných pedagogických výstupov, aj z pozorovaní výstupov kolegyň a cvičnej vychovávateľky.

V procese uvedených činností si študentky a študenti rozvíjajú viaceré kompetencie. Babiaková a Ďurošová (2009) ich uvádzajú v rovine **vzťahu študentky k dieťaťu, vzťahu k procesu edukácie** vo voľnom čase v závislosti od obsahu, sociálnych vzťahov v komunite a vo **vzťahu k sebarozvoju**.

Vychovávateľky ŠKD a rodičia sú partnermi pri výchove detí. Vychovávatelia ako profesionáli v oblasti výchovy by mali vedieť informovať rodičov o svojich výchovných zámeroch, presvedčiť ich o správnosti svojich postojov. Podmienkou úspechu pri jednaní s rodičmi je pedagogický takt. Informácie o dieťati zahrňujú pozitívne i negatívne poznatky. Nesprávne je, keď sú zamerané iba na nedostatky dieťaťa. **Formy spolupráce medzi vychovávateľmi a rodičmi:**

- individuálne rozhovory (môžu sa uskutočňovať v stanovených konzultačných hodinách, v rámci schôdzok ZRPŠ, pri predávaní a preberaní dieťaťa, alebo v individuálne dohodnutom čase),
- telefonické rozhovory a písomné kontakty (v praxi slúžia len na informovanie a napísanie správ, či záležitostí čisto organizačného

charakteru),

- triedne schôdze (v rámci triednej schôdzky ZRPŠ vychovávateľa hovoria s rodičmi o záležitostiach organizačného charakteru, ale aj o individuálnych záležitostiach detí).

Pre skutočne partnerskú spoluprácu s rodičmi sú potrebné aj neformálne stretnutia. Medzi ne patria napríklad dni otvorených dverí v ŠKD, umožnenie prítomnosti rodičov v ŠKD v ľubovoľnej dobe, aktívna účasť rodičov na výchovných činnostiach ŠKD, spoločné činnosti rodičov a detí, spoločenské stretnutia (Babiaková, Ďurošová, Brindza, 2009).

2.1 KONCEPCIA A ORGANIZÁCIA PEDAGOGICKEJ PRAXE

Pedagogická prax v ŠKD je organickou súčasťou predmetu Školské kluby detí a jej cieľom je praktické overovanie teoretických poznatkov, ich aplikácia a tréning pedagogických kompetencií v reálnom prostredí školského klubu detí. Študentka je na pedagogickej praxi povinná riadiť sa vnútorným poriadkom školy a ŠKD. Prax v bakalárskom štúdiu trvá 11 týždňov a realizuje sa týždenne v jednom praxovom dni, prevažne v stredu. Študentky hospitujú v školskom klube detí, neskôr si samostatne projektujú výchovno-vzdelávacie činnosti a potom ich realizujú v priamej činnosti s deťmi. Študentky prax realizujú v trojčlenných skupinách. Po náčuvoch, ktoré sú realizované prevažne prvé dva týždne u cvičnej vychovávateľky, si projektujú a realizujú činnosti študentky. Každý deň praxe majú výstup dve študentky, pričom si delia jednu z režimových činností tak, aby počas praxe realizovali všetky činnosti. Na jeden deň praxe tak pripadajú dve výchovno-vzdelávacie činnosti. Po skončení činnosti a odchode detí z ŠKD prebehne rozbor realizovanej výchovno-vzdelávacej činnosti študentky s cvičnou vychovávateľkou a kolegyňami, ktoré jej činnosť pozorovali a zaznamenávali. Na rozbere sa rozdelia aj činnosti na nasledujúci praxový deň.

Informácie k organizácii a obsahovej skladbe praxe sa študenti interného aj externého štúdia dozvedia na spoločnej inštrukčii a individuálne v čase konzultačných hodín. Po ukončení praxe sa študentky zúčastňujú kolokviálnej rozpravy k priebehu, organizácii a nadobudnutým kompetenciám počas praxe.

2.2 OČAKÁVANÉ A NADOBUDNUTÉ SPÔSOBILOSTI ŠTUDENTIEK POČAS PRAXE

Počas pedagogickej praxe v ŠKD študentka/študent realizuje:

- I. Samostatné výstupy**, ktoré vytvárajú priestor pre študentky vstúpiť do procesu výchovno-vzdelávacieho procesu, vytvárať edukačné prostredie a realizovať vzdelávacie a výchovné aktivity s deťmi. Cieľom výstupov je formovať vlastné pedagogické spôsobilosti vychovávateľky v ŠKD. Je potrebné, aby:
- študentky zažili a pedagogicky spracovali bezprostrednú skúsenosť s výchovnou a vzdelávacou činnosťou s deťmi,
 - mali možnosť dospieť k vlastnej reflexii edukačných aktivít,
 - sa učili prostredníctvom riadeného výberu výchovno-vzdelávacích, prípadne záujmových aktivít viazaných na konkrétny obsah výchovného programu pedagogicky pôsobiť na deti,
 - mohli tvorivo pristupovať k plánovaniu a realizácii výchovno-vzdelávacej činnosti v ŠKD,
 - tvoriť projekty výchovných aktivít tak, aby rešpektovali teoretické východiská v oblasti voľného času detí, záujmov a záujmových činností detí a facilitácie voľného času detí,
 - dokázali rešpektovať potreby detí pri organizácii ich voľného času,
 - dokázali vybrané aktivity pri ich projektovaní vhodne zosúladiť s výchovným programom a výchovným plánom ŠKD,
 - reflektovať vlastné aj pozorované projekty.

Študent/ka má preukázať spôsobilosti:

- **plánovať výchovno-vzdelávaciu činnosť a aktivitu:** vhodný výber činností a aktivít v súlade so stanovenými cieľmi a obsahmi, vekových osobitostí detí, vedenie a priebeh činnosti a aktivity – jednotlivé pedagogické situácie, čas a priestor, metódy, pomôcky. Výsledkom plánovania je projekt výchovno-vzdelávacej činnosti v ŠKD,
- **efektívne využívať prostriedky výchovy a vzdelávania:** realizácia a jej priebeh, situačné, autonómne, zážitkové a egoangažované učenie sa, primeranosť a

vhodnosť trávenia voľného času detí, adekvátne reagovanie na vzniknuté situácie,

- vhodne voliť a využívať formy výchovy vo voľnom čase, organizácia priestoru, časové zvládnutie,
- **evalvovať výstupy (hodnotiť seba a iných v procese):** analýza výchovno-vzdelávacej činnosti seba a iných, schopnosť vypracovať a reflektovať ju v ďalšom výchovnom a vzdelávacom procese ŠKD. Na základe predchádzajúcej reflexie a analýzy s pomocou cvičnej vychovávateľky a neskôr samostatne,
- **plánovať ďalšiu výchovno-vzdelávaciú činnosť:** vypracovať písomnú prípravu, rešpektovať výchovný program ŠKD, proporcionálne vyvážené zaraďovať jednotlivé oblasti výchovnej činnosti do plánu, resp. riadiť sa plánom činností, ktorý v ŠKD existuje.

Študent/ka môže **prezenčnou formou realizovať výstupy** len po vypracovaní projektu výchovno-vzdelávacej činnosti a po jeho konzultácii s cvičnou vychovávateľkou. V odôvodnených a objektívnych prípadoch môže byť výnimočne prax v ŠKD realizovaná aj **dištančnou formou. V tom prípade prezentuje a podľa ich charakteru realizuje projektované činnosti:** relaxačná činnosť, rekreačná činnosť, príprava na vyučovanie, všetky tematické oblasti výchovy:

- prírodovedno-environmentálna,
- pracovno-technická,
- spoločenskovedná,
- umelecko-estetická,
- telovýchovná, športová a zdravotná,
- vzdelávacia.

Do konkrétnych činností denného režimu v ŠKD aj konkrétnych tematických oblastí výchovy v rámci týždennej realizácie integrujú podľa potreby samoobslužné činnosti detí. Prezentované a analyzované projekty vkladá do Moodle.

Študentt/ka po absolvovaní praxe prezenčnou formou vkladá do Moodle *Teoreticko-praktickú štúdiu* zameranú na prostredie ŠKD, v ktorom prax realizovali. Táto charakteristika vychádza z dostupných teoretických zdrojov a zdôrazňuje rozdiely aj paralely teórie a praxe prostredia činnosti ŠKD. Študent/ka v nej uvádza vlastné závery, resp. otvára diskusiu k prezentovaným zisteniam v svojom praxovom ŠKD.

II. Hospitácie a pohospitačné rozhovory (analýza a reflexia) v prezenčnej aj dištančnej forme

Študenti/ky zaznamenávajú priebeh výchovno-vzdelávacích činností a následnú analýzu do hospitačného protokolu.

Študentka má preukázať spôsobilosti:

- **pozorovať** výchovno-vzdelávaciu činnosť vychovávateľky (resp. spolužiakov-kolegov) a **sledovať** jej vplyv na rozvoj osobnosti detí,
- **identifikovať a zaznamenávať** pozorované javy do vopred pripravených protokolov,
- **spracovať, vyhodnotiť a reflektovať** výsledky pozorovania v súvislosti s pedagogickou teóriou.

III. Individuálne konzultácie s vychovávateľkou v ŠKD majú byť zamerané na pomoc študentke zvládnuť plánovanie a evalváciu vlastnej výchovno-vzdelávacej činnosti.

Študentka má preukázať spôsobilosti:

- **komunikovať** problémy súvisiace s plánovaním, realizáciou a evalváciou výchovno-vzdelávacej činnosti,
- **reflektovať** výsledky evalvácie výchovno-vzdelávacej činnosti v nasledujúcom procese plánovania a realizácie výchovno-vzdelávacej činnosti,
- **identifikovať** aktuálne problémy, ktoré sa vyskytujú vo výchovnej skupine,
- **porovnať** svoje doterajšie poznatky získané v teoretických disciplínach vo svojom štúdiu s reálnou praxou.

2.3 PROJEKTOVANIE ČINNOSTÍ V ŠKD

Projektovanie výchovno-vzdelávacích činností v ŠKD nadväzuje na projektovanie vzdelávacích aktivít v materskej škole, s ktorými už majú študenti skúsenosti.

Študent/ka si zvolí tematickú oblasť výchovy a sformuluje cieľ výchovno-vzdelávacej činnosti. **Cieľ** musí zvoliť s ohľadom na druh dennej činnosti, pre ktorú aktivity projektuje. Ak je to možné, snaží sa cieľ, resp. ciele vymedziť tak, aby rozvíjali všetky zložky osobnosti dieťaťa a aby ich podľa uvedeného kritéria aj formovali.

Do projektu výchovno-vzdelávacej aktivity zaznačuje aj pripravované materiálne aj nemateriálne didaktické prostriedky. Premyslí a štruktúruje konkrétne výchovno-vzdelávacie situácie. Pre jednotlivé výchovno-vzdelávacie situácie, ktoré sú časovo

vymedzené projektuje:

- činnosti vychovávateľky – formuluje konkrétne úlohy pre deti ako priame výroky,
- činnosti žiakov a žiačok – formuluje predpokladanú realizáciu úloh žiakmi,
- prostriedky (metódy, formy, pomôcky...).

Činnosti vychovávateľky - sú všetky verbálne aj neverbálne aktivity, ktoré bude realizovať vychovávateľka - inštruktáže pre deti, pokyny organizačné aj výchovno-vzdelávacie, postupy, zadania, ukážky, atď. Táto časť projektu uvádza celý priebeh činnosti od začiatku výchovno-vzdelávacej situácie až po jej záver - hodnotenie a reflexiu. Úlohy, ktoré deťom zadáva sú jasne formulované - a v projekte zvýraznené dvomi spôsobmi:

1. ako súbor úloh zadaných v priebehu konkrétnej výchovno-vzdelávacej situácie,
2. postupne počas zápisu priebehu danej výchovno-vzdelávacej situácie v časovom slede.

Prvý spôsob je prehľadnejší z hľadiska čitateľnosti projektu, sumarizácia úloh umožňuje rýchlejšiu kontrolu vzťahu cieľa a vhodnosti úloh pre ich plnenie.. Druhý je zapisovaný v čase, t.j. je logickejší z pohľadu priebehu konkrétnej výchovno-vzdelávacej situácie. Študenti a študentky si zapisujú plánovaný priebeh výchovno-vzdelávacích situácií podľa vlastných preferencií. Vyžaduje sa však čitateľnosť, zrozumiteľnosť a prehľadnosť zápisu, aby bol použiteľný aj v prípadnej alternácii a zástupnosti študentiek a študentov.

Činnosti detí - sú zapisované v jednej línii so zadanými úlohami. Táto časť projektu uvádza predpokladané činnosti detí, ktoré sa v reálnej situácii môžu meniť a modifikovať. Prehľadne zapísané predpokladané činnosti sú spätnou väzbou pre študentky a študentov ku vhodnosti výberu a formulácie výchovno-vzdelávacích úloh, ale aj overeniu druhu činností, ktoré sú pre deti predpokladané - či sú dostatočne aktivizačné, či nie sú len verbálne, či nie sú jednostranné, či sú dostatočne rozvíjajúce vo vzťahu k cieľom a podobne.

Výberu cieľov a úloh, ktoré ich pomáhajú deťom plniť musí zodpovedať aj výber metód, foriem, materiálnych pomôcok, prípadne aj druhu prostredia - interné, či externé - školské ihrisko, prípadne aj iné. Pri výchovno-vzdelávacích činnostiach v ŠKD je vhodné mať pripravené aj alternatívne prostriedky pre deti, ktoré pripravená činnosť nenadchne, resp. majú iné záujmy. Pokiaľ to nenaruša bezpečnosť detí a primerané podmienky prostredia, v ktorom činnosti prebiehajú, deti môžu mať

voľnosť vo výbere.

Dôležitou časťou projektu je **návrh reflexie a jej metód** - ako bude riadená a realizovaná spätná väzba k realizovaným činnostiam a úlohám.

2.4 HODNOTENIE ŠTUDENTIEK NA PEDAGOGICKEJ PRAXI

Študenta/tku v prezenčnej forme realizácie praxe v ŠKD hodnotí učiteľ PF UMB aj vychovávateľka ŠKD po absolvovaní pedagogickej praxe v plnom rozsahu (11 týždňov). Hodnotenie študenta spočíva v dvoch krokoch:

1. Posúdenie projektu výchovno-vzdelávacej činnosti, ktorý si študent pred realizáciou pripravil a konzultoval s cvičnou vychovávateľkou (prezenčná forma), učiteľkou PF UMB (dištančná forma).
2. Analýza a evalvácia vystúpenia študenta (prezentácia a realizácia projektu výchovno-vzdelávacej činnosti).

Pri analýze a evalvácii vystúpenia študenta navrhujeme cvičnej vychovávateľke postupovať podľa kritérií a škály v prílohe 1.

2.4.1 Kritériá hodnotenia projektu a realizácie výchovno-vzdelávacích aktivít

Rozbor - analýza činnosti. Po realizovaní výchovno-vzdelávacej činnosti odporúčame študentkám dôslednú analýzu činnosti s využitím spätnej väzby od cvičnej vychovávateľky a kolegyň - rozbor výchovno-vzdelávacej činnosti. Ten prebieha zvyčajne tak, že študentka zrekapituluje priebeh výchovno-vzdelávacej činnosti s dôrazom na tie časti a situácie, ktoré chce pozitívne, ale aj negatívne reflektovať. Uvedie problematické aj vydarené časti a dôvody, prečo sa stali, či nestali tak, ako si plánovala. Následne sa vyjadrujú aj kolegyne, uvádzajú svoje postrehy, doplnenia, či otázky, ktoré vyplynuli pre ne z priebehu realizácie výchovno-vzdelávacej činnosti. Celý rozbor uzatvára cvičná vychovávateľka. Zosumarizuje vyjadrenia ostatných, zaujme k nim svoje stanovisko a doplní vlastné postrehy a prípadné metodické, organizačné, aj iné závery k realizovaným činnostiam.

Sebareflexia. Študent/ka následne reflektuje po skončení výchovno-vzdelávacej

činnosti vlastnú výchovno-vzdelávaciu činnosť s deťmi. Tá spočíva vo vyhodnotení a porovnaní vlastných zámerov a predstáv, ktoré boli zhmotnené v projekte so skutočnou realizáciou výchovno-vzdelávacej činnosti. Analyzuje, či boli volené vhodné ciele, či k nim vyberala vhodné úlohy, ako deti motivovala a aktivizovala k činnostiam, čo sa podarilo, čo nepodarilo a čo by na základe svojej skúsenosti urobila inak. Túto sebareflexiu zapisuje do záverečnej časti projektového protokolu.

Projekt hodnotíme na základe nasledovných kritérií:

HODNOTENIE PROJEKTU VÝCHOVNO-VZDELÁVACEJ ČINNOSTI V ŠKD	
Didaktické kritériá hodnotenia výchovno-vzdelávacej činnosti	Hodnotenie študentky – meno:
<i>Ciele výchovno-vzdelávacej činnosti Súlad procesov činnosti s cieľmi</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Je správne sformulovaný výchovno-vzdelávacie cieľ/ciele činnosti?
<i>Sekvencie výchovno-vzdelávacej činnosti</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Má výchovno-vzdelávacia činnosť logickú nadväznosť aktivít a úloh, je citeľná jej dynamika?
<i>Výchovno-vzdelávacia</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Je motivovaná a aktivizovaná činnosť žiakov už od úvodných aktivít?
<i>Zadávanie úloh</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Sú úlohy formulované v súlade s cieľmi výchovno-vzdelávacej činnosti? • Sú úlohy pre žiakov zrozumiteľné? • Sú úlohy pre žiakov veku primerané? • Smerujú úlohy k rozvíjaniu poznatkov, zručností alebo postojov žiakov?
<i>Metódy a formy práce, prostriedky</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Sú navrhnuté v projekte výchovno-vzdelávacej činnosti vhodné metódy? • Sú navrhnuté v projekte výchovno-vzdelávacej činnosti vhodné organizačné formy? • Sú navrhnuté v projekte vhodné pomôcky?
<i>Hodnotenie výchovno-vzdelávacej činnosti</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Sú v projekte výchovno-vzdelávacej činnosti nastavené kritériá hodnotenia žiakov a žiackych produktov? • Majú žiaci možnosť porovnávať počiatočný a výsledný stav zvládnutia nových poznatkov a zručností v skupine? • Majú priestor na sebahodnotenie?

3 NÁMETY NA ČINNOSTI V ŠKD

3.1 UKÁŽKY ŠTUDENTSKÝCH PROJEKTOV ŠKD

PROJEKT č. 1

Meno študentky: Natália Slodičáková

Tematická oblasť výchovy: Umelecko-estetická

Cieľ: Zaujať pozitívne postoje k umeniu. Poznať názvy niektorých hudobných nástrojov. Rozvoj vokálnych hudobných činností.

10 min. 1. situácia: hudobné nástroje

Činnosť vychovávateľky - zadávané úlohy:

„Deti, dnes sa budeme spolu rozprávať, spievať a spoločne sa hrať na umelcov. Kto mi vie povedať aké hudobné nástroje poznáme? Vymenujte mi ich podľa obrázkov.“
Vychovávateľka deťom ukáže obrázky hudobných nástrojov a deti ich musia pomenovať. (klavír, husle, gitara, flauta, akordeón, violončelo, saxofón, trúbka, bubon, harfa).

„Spoločne sa teraz presunieme ku klavíru, kde budete hádať piesne podľa melódie a budete sa pokúšať prísť na to ako sa volajú.“

Činnosti detí - realizované úlohy

Deti sedia v polkruhu na stoličkách tak, aby všetci videli vychovávateľku. Odpovedajú na otázky a vymenúvajú hudobné nástroje podľa obrázkov.

Prostriedky (metódy, formy, pomôcky):

Organizácia: v triede na stoličkách v polkruhu.

Metódy: rozhovor, ukážka, vymenovanie, spev.

Pomôcky: obrázky hudobných nástrojov.

30 min. 2. situácia: Hudobné hádanky. Spev piesní

Činnosť vychovávateľky - zadávané úlohy

Vychovávateľka si sadne za klavír. Deti sa rozostúpia tak, aby každý videl na vychovávateľku.

„Pozorne budete počúvať jednoduchú melódiu piesne a kto bude vedieť ako sa

pieseň volá, tak sa prihlási a povie názov.“

1. PIESEŇ- Maličká som
2. PIESEŇ- Pec nám spadla
3. PIESEŇ- Bola babka, mala capka
4. PIESEŇ- Zlatá brána
5. PIESEŇ- Prší, prší len sa leje
6. PIESEŇ- Mám ručníček mám, komu že ho dám
7. PIESEŇ- Krásna, krásna kde si húsky pásla
8. PIESEŇ- My sme malí muzikanti

Keď deti ukončia hádanie piesní, presunú sa späť na stoličky. Vychovávateľka im pustí pieseň, v ktorej bude znieť niektorý hudobných nástrojov, o ktorých si spoločne hovorili. Úlohou detí je zistiť, aký hudobný nástroj hrá.

(husle, bicie, klavír, saxofón, flauta, harmonika, trúbka, violončelo, gitara a harfa.)

Činnosti detí - realizované úlohy

Deti sa snažia uhádnuť pomocou melódie piesne, ktorú vychovávateľka hrá na klavíri, o akú pieseň ide.

Pri počúvaní nejakej piesne v magnetofóne deti pozorne počúvajú a vymenujú, ktorý hudobný nástroj v pesničke hrá.

Reflexia: Ako sa vám dnes darilo? Kto uhádol všetky piesne? Kto uhádol hudobné nástroje, ktoré hrali v piesňach? V čom sa potrebuješ zdokonaľiť?

Prostriedky (metódy, formy, pomôcky):

Organizácia: pri klavíri Pomôcky: klavír, magnetofón

PROJEKT č. 2

Meno študenta: Dominika Bujňáková

Tematická oblasť výchovy: Spoločenskovedná oblasť

Cieľ: Vedieť prejavíť ohľaduplnosť ľuďom s telesným znevýhodnením a pomenovať vlastnosti ľudí so zdravotným znevýhodnením, ktorí sa chcú v živote uplatniť.

10 min. 1. situácia: „Voľný rozhovor s deťmi.“

Činnosť vychovávateľky - zadávané úlohy:

Vychovávateľka deti vyzve, aby si zobrali stoličky a sadli si do polkruhu okolo interaktívnej tabule tak, aby každé dieťa malo dobrý výhľad na tabuľu (menšie/nížšie deti dopredu, staršie /vyššie deti dozadu). Vede s deťmi rozhovor o ľuďoch s postihnutím. Pri tomto rozhovore im kladie nasledovné otázky: *„Každý deň okolo seba stretávame hendikepovaných ľudí. Môžeme sa s nimi stretnúť v nemocnici, v autobuse, na ulici. Hoci sú iní, sú to tiež ľudia a nie sú o nič menej ako my, zdraví. Vedel, by mi niekto z Vás povedať/vysvetliť čo je to handicap? (reagujem na odpoveď detí). Slovo handicap znamená znevýhodnenie. Poznáte niekoho vo vašom okolí, kto trpí nejakým handicapom? (reagujem na odpoveď detí). Neraz vidím, ako sa zdraví ľudia za nimi obzerajú, pohľadovo na nich pozerajú, vyhýbajú sa im, akoby ani neboli. Deti, ako sa môžu títo ľudia cítiť? Vy, by ste sa ako cítili? Ako sa máme k takýmto ľuďom správať?“*

Činnosti detí - realizované úlohy

Deti vedú rozhovor s pani vychovávateľkou. Predpokladané odpovede detí:

- Hendikep, môže byť nejaká chyba,
- niekomu niečo chýba, niečo nemá,
- nevieme,
- áno/ nie,
- musia byť smutní, nemajú žiadnych kamarátov, cítia sa osamelí,
- bol by som smutný, možno by som plakal,
- nechcel, by som chodiť von, medzi ľudí, ak by sa na mňa zle nepozerali,
- mali, by sme sa k nim správať slušne, priateľsky, pomôcť im,
- nemali, by sme sa im vysmievať, alebo si z nich robiť srandu, nie je to od nás pekné...

15 min. 2. situácia: „Sledovanie videa“

Činnosť vychovávateľky - zadávané úlohy

Presne tak a preto som sa rozhodla Vám ukázať niekoľko videí zo života týchto ľudí, ktorí to nevzdali a nebáli sa bojovať so svojich strachom.

Odkaz na použité videá:

1. https://www.youtube.com/watch?v=3YIAo_oXbF8

2. *„Tento mladý chlapec sa volá Ezra. Narodil sa s rozdielnymi dolnými končatinami. No to ho nezastavilo od toho čo má rád. Má 11 rokov a na svoj vek je držiteľom 9 národných atletických rekordov. Ezra je inšpiráciou pre mnohých ľudí.*

3. <https://www.youtube.com/watch?v=a8BJhTkv4LA>

„Táto slečna sa volá Bethany. Miluje more a surfovanie. Žila na Havaji, počas jedného dňa keď surfovala so svojimi priateľmi sa v zátok objavil žralok, ktorý sa jej zahryzol do ľavej ruky. Mala veľmi veľké šťastie. Po čase sa so svojim handikepom naučila žiť, prekonala svoj strach a vrátila sa naspäť k surfovaniu.

4. https://www.youtube.com/watch?v=ex0g_b2HPrQ

„Toto je Aaron. Je športovec na invalidnom vozíku, ktorý predvádza triky prispôsobené skateboardingu a BMX. Na svoje triky používa invalidný vozík, ktorý je ľahký a prispôsobený na tento druh športu. Ako môžete vidieť, ani jeho handikep ho neodradil od toho čo má rad.“

„Mali ste možnosť vidieť činnosti, ktoré ľavou zadnou zvládnu ľudia s hendikepom. Vedeli by sme zvládnuť bežné činnosti, ktoré robia títo ľudia? Podme si to vyskúšať.“

Činnosti detí - realizované úlohy

Deti so zaujatím pozorne počúvajú a sledujú príbehy detí so zdravotným znevýhodnením.

30 min. 3. situácia: Aktivity pre deti

Činnosť vychovávateľky - zadávané úlohy

1. aktivita – „odčítavanie z pier“

Deti si zoberú stoličky a usadia sa na svoje miesto. V klube si vytvoria priestor na realizáciu nasledujúcich aktivít.

Rozdáme deťom papiere. Spomedzi detí vyberieme jedno dieťa (dobrovoľníka), ktoré príde pred tabuľu. Vopred budeme mať vymyslených niekoľko slov – pero, tabuľa, nohavice, mama. Vyberáme slová, ktoré je možné zrozumiteľne artikulovať. Pošepkám jedno zo slov dieťaťu pred tabuľou, ktoré toto slovo bude ostatným artikulovať. *„Vyberte si pero, týmto perom napíšete slovo, ktoré váš kamarát (dieťa pred tabuľou) bude artikulovať, to znamená, že nevydá žiaden zvuk. Musíte sa sústrediť iba na jeho/jej pery. Nevykrikujte, na môj pokyn otočíte papier a ukážete nám slovo, ktoré si myslíte, že hovorí váš spolužiak.“*

Činnosti detí - realizované úlohy

Dieťa pred tabuľou artikuluje pani vychovávateľkou vybrané slovo, ostatné deti pozorne sledujú pery svojho spolužiaka a na papier píšú slovo, ktoré si myslia, že ich spolužiak artikuluje.

2. aktivita - „navigácia“

Vyberieme si jedno dieťa – dobrovoľníka, ktorému zakryjeme oči šatkou/ použijeme dioptrické okuliare, ktorých sklá prekryjeme vatovými tampónmi s lepiacou páskou. Jeho úlohou bude prejsť cez triedu - od dverí k oknu. Zvyšok detí sa bude snažiť svojho kamaráta navigovať po triede. *„V tejto aktivite si vyskúšame aké je to navigovať/ nasmerovať niekoho, kto trpí zrakovým postihnutím. Jeden z vás príde ku mne, ja mu zakryjem oči, vy ako skupina sa mu snažite vysvetliť cestu od dverí k oknu. Musíte však dávať pozor, aby ste mu svojimi inštrukciami neublížili.“*

Činnosti detí - realizované úlohy

Prihlási sa jedno dieťa, ktorému pani vychovávateľka zakryje oči. Ostatné deti navigujú kamaráta cez triedu, napríklad:

- teraz choď rovno,
- otoč sa doprava,

- urob dva kroky vľavo,
- stoj,
- vráť sa o 3 kroky naspäť.

3. aktivita – „kreslenie bez rúk“

Pri tejto činnosti sa s deťmi presunieme na koberec. Deti si so sebou zoberú peračník. *„Teraz sa presunieme na koberec, zoberte si peračník a usadte sa tak, aby ste mali dostatočný priestor na pohyb okolo seba.“* Rozdáme papiere a povieme, čo budú robiť. Následne každému z detí dáme papier.

„Mám pre vás veľkú výzvu. Ideme si skúsiť niečo nakresliť bez rúk. Otvorte si peračník a vyberte si niekoľko farbičiek. (počkám, kým si deti vyberú farbičky). Odteraz už nebudeme používať naše ruky. Môžete nakresliť kvietoček, slnko, strom, čo len chcete – no nesmiete pri tom použiť ruky.“

Činnosti detí - realizované úlohy

Deti si zoberú peračník a presunú sa na koberec. Pozorne počúvajú pani vychovávateľku. Deti sa postupne vyzujú a skúšajú kresliť obrázok nohou.

Reflexia:

„Mali ste možnosť vidieť niekoľko naozaj zaujímavých príbehov ľudí s handikepom. Koho príbeh vás zaujal najviac a prečo ?

Potom sme si v triede vyskúšali niekoľko činností. Aké činnosti sme si vyskúšali?

Ktorá z týchto činností/aktivít, ktoré sme si vyskúšali bola pre vás najťažšia? Prečo? Čo sa môžeme od týchto ľudí naučiť ?

Organizácia: v klube

Pomôcky: interaktívna tabuľa, šatka, lepiaca páska, vatové tampóny, plachta, predmety (plastový pohár, pero, peračník, hračkárske autíčko, guma, pokrčený papier), papiere, USB s videom, nedioptické okuliare.

3.2 PRÍKLADY PROJEKTOVANIA VYBRANÝCH TEMATICKÝCH OBLASTÍ VÝCHOVY

AKTIVITA V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ		
Názov: Techniky učenia sa – rozvíjanie vedomostí prostredníctvom čítaného a reprodukovaného príbehu		
Tematická oblasť výchovy: Vzdelávacia oblasť výchovy Spoločenskovedná oblasť výchovy	Základná škola /ŠKD	Ročník: 1. – 4.
Tematický celok: Rozvíjanie jazykovej a literárnej gramotnosti žiakov v ŠKD		
Téma: Čítame si o zvieratkách		
Forma výučby: frontálna, individuálna		
Cieľ: Rozvíjanie vedomostí a zručností prostredníctvom čítaného a reprodukovaného príbehu		
Pomôcky: Detské knihy: <ul style="list-style-type: none"> • Leonardo, kocúr z ulice (Uličiansky, 2003); • O psovi, ktorý mal chlapca (Jarunková, 2013) 		
Lokalita: školské kluby detí		
<p>Postup: V ŠKD si žiaci s vychovávateľom alebo vychovávateľkou často čítajú. Dôležitý je výber knihy, ktorému by mal vychovávateľ venovať dostatok času aj energie. Výber by mal realizovať spolu s deťmi. Mal by mať na mysli aj výsledky skúmania detských literárnych preferencií. Z hľadiska obsahu sa deťmi preferované témy a formy podľa austrálskeho výskumu (Australian Kids and Family Reading Report, 2016) dajú charakterizovať nasledovne: pobavia a rozosmejú ich – 54 %, nechajú ich využívať predstavivosť – 47 %, obsahujú záhadu alebo problém, ktorý treba vyriešiť – 42 %, obsahujú postavy, ktorým by sa deti chceli podobať – 38 %, prezentujú fiktívny príbeh – 36 %; poučia ich o niečom novom – 35 %, nechajú ich chvíľu zabudnúť na realitu – 35 %, rozprávajú pravdivý, trochu desivý príbeh – 28 %, sú o veciach, s ktorými majú deti skúsenosti – 24 %, postavy v nich sú zamilované – 18 %, vystupuje v nich hrdina alebo hrdinka, ktorí sa im podobajú –</p>		

14 %. Po výbere vhodnej detskej knihy nasleduje jej čítanie a príprava vhodných úloh, ktoré by boli zábavné a zároveň by rozvíjali prirodzenou cestou poznanie, cty aj postoje žiakov.

Nákres:

Didaktické rozpracovanie:

Nasledujú námety takýchto úloh:

Úlohy, ktoré aktivujú najnižšiu úroveň kognitívneho zapojenia sa odvíjajú od prečítanej knihy. Napríklad žiaci si zvolia knihu Leonardo, kocúr z ulice (Uličiansky, 2003) alebo O psovi, ktorý mal chlapca (Jarunková, 2013).

Najskôr ide o čítanie a prezentovanie knihy, poznatky o spisovateľovi Jánovi Uličianskom (Kláre Jarunkovej), ilustrátorky Martine Matlovičovej (Dane Zacharovej), opis titulného listu, pomenovanie hlavných postáv z príbehu, čítanie a reprodukovanie príbehu, porozumenie explicitného významu textu. Porozumenie explicitnému významu textu môžeme zisťovať otázkami:

- Leonardo, kocúr z ulice (Uličiansky, 2003) – Ako sa volala Leonardova mama? Kde sa Leonardo narodil? Akú farbu mali Leonardovi súrodenci? V čom chcel kúpať ujo spisovateľ Leonarda? a pod.
- O psovi, ktorý mal chlapca (Jarunková, 2013) – Ako si psík vybral chlapca? Dozvedeli sme sa z príbehu psíkovo meno? Aký bol psík z príbehu? Koho mal psík najradšej? Kto pomohol chlapcovi so psíkom?

Otázky a úlohy pre najnižšiu úroveň kognitívneho zapojenia:

☐ Kde sa dej odohráva...
☐ Aké postavy vystupujú...
☐ Aký bol, aká bola postava...
☐ Nájdi v texte písmeno, slovo...
☐ Prečítaj slovo, vetu, časť textu, ktorá popisuje...
☐ Podčiarkni slovo (podstatné, prídavné meno...) vetu (oznamovaciú, opytovaciú, rozkazovaciú)
☐ Spočítaj vety, slová v texte,
☐ Vyhľadaj v texte najdlhšie, najkratšie slovo (prvé, posledné...)
☐ Vyhľadaj v texte postavy zvieracie, fantazijné,...
☐ Vymenuj predmety, ktoré sa v texte vyskytujú...
☐ Urči autora a názov textu
☐ Vypíš, prečítaj, podčiarkni neznáme výrazy...
☐ Vyhľadaj konkrétnu časť, údaj, alebo vetu
☐ Otázka s alternatívami
☐ Dichotomická otázka (áno- nie)
☐ Ktorý, ktorá, ktoré (z textu)
☐ Doslovné reprodukovanie
☐ Vyhľadaj vety o...
☐ Vypíš 3,2,1-slabičné slová
☐ Kto prišiel, odišiel...
☐ Nájdi slovo, ktoré sa začína, končí na...
☐ Vyber správnu odpoveď z...
☐ Nájdi vetu, ktorá končí...
☐ Spočítaj (slohy, slová, vety...)
☐ Porovnaj veľkosť odstavca...
☐ Ukáž na obrázku...

Úlohy, ktoré aktivujú *strednú úroveň kognitívneho zapojenia* vyžadujú analýzu slovnéj zásoby, vysvetľovanie pojmov a hádanie slov. Napríklad môžeme žiakom zadať **úlohy**: Vysvetlite slovné spojenia:

- Leonardo, kocúr z ulice (Uličiansky, 2003) – labky si spôsobne zložil pod bradu..., človek si prevráti celý dom hore nohami..., úplne splynul s tmou...
- O psovi, ktorý mal chlapca (Jarunková, 2013) – biele labky mu svietili..., pes si vôbec nepotrpí na vitamíny..., slniečko zažihalo hviezdičky v očiach ľudí i psov...

Ako inak sa dá povedať:

- Leonardo, kocúr z ulice (Uličiansky, 2003) – mohol vystrájať, usalašil sa pri mne, staré haraburdy.
- O psovi, ktorý mal chlapca (Jarunková, 2013) – začal chlpatým chvostom robiť vietor, preňúral sklad krížom-krážom, budem sa oňho starať ako kráľa.

Ďalej môžeme žiakom zadať úlohy na doplňovanie, odhadovanie, rozpoznávanie detailov v príbehu – hádanky, doplňovačky, tajničky.

Doplňte chýbajúce slovo do viet z knihy Leonardo, kocúr z ulice.

1. Mačky majú [] životov.
2. Niet [] bez mačky.
3. Dobre je [], keď mačka nie je doma.
4. Mačka vynáša z domu []

Doplňte chýbajúce slovo do viet z knihy O psovi, ktorý mal chlapca.

1. Nik nevedel, či je to [] odkiaľ prišiel ani čo vie.
2. Ojój, žrali sme my už aj horšie [] .
3. Skromné bývajú len [] hlavičky.

Nemenej dôležité je porovnávanie, osobné preferencie, rekonštrukcia príbehu, tvorba časovej postupnosti, tvorenie domnienok na základe obrázkov, tvorba ponaučenia, vyvodenie jednoduchých záverov z textu. Napríklad, môžeme sa žiakov opýtať: Čo môžeme usúdiť o Leonardovi na základe inzerátu? HĽADÁM

ÚTULNÝ, BEZPEČNÝ DOMOV. Zn. IHNEĎ!

Čo môžeme usúdiť o psíkovi na základe tvrdenia: AKO KAŽDÝ PORIADNY PES, AJ ON MAL V HLAVE HODINY, KTORÉ PRESNE UKAZOVALI, KEDY MÁ PRÍŠŤ TEN, KOHO MÁME RADI.

Usporiadajte vety z knihy Leonardo, kocúr z ulice podľa časovej postupnosti.

„LEO, IDEME SA KÚPAŤ!“ Zdá sa, že na bojazlivého kocúra treba ísť inak. „AUUU!“ Zapotácal som sa — a čľupol do vane. Kocúrovi sa pri pohľade na hlbokú vaňu s vodou zježili všetky chlpy. Začal ma škriabať. Silou-mocou sa mi chcel vyšmyknúť.

Usporiadajte vety z knihy Leonardo, kocúr z ulice podľa časovej postupnosti.

Zrazu sa Psík strašne rozbrechal a vyrazil ako šíp k bráne závodu. Vo dverách malého vysvieteného domčeka, prilepeného k veľkej bráne, stál sivovlasý dedko a usmieval sa na rozpadeného Psíka. Začalo sa už stmievať. Chlapec pobehol za ním.

Otázky a úlohy pre strednú úroveň kognitívneho zapojenia:

- Prečo postava tak konala?
- Charakterizuj postavu podľa konania.
- Porovnaj konanie a vlastnosti dvoch hlavných postáv.
- Usporiadaj slohy básne podľa významu.
- Vytvor z textu dialóg.
- Aké ponaučenie vyplýva z príbehu?
- Nahraď slovo, zameň podobný, opačný význam.
- Rozhodni, ktorá veta je v texte zbytočná, prečo...

Otázky a úlohy pre najvyššiu úroveň kognitívneho zapojenia:

- Vysvetli príčinu, následok,
- Ako by si zareagoval, ako by si sa zachoval ty?
- Čo si myslíš o správaní sa postavy?
- Dramatizujte príbeh.
- Umiestni príbeh do inej doby.
- Vymysli nadpisy pre jednotlivé odstavce.
- Myslíš si, že je to pravdivé, nepravdivé (prečo?)
- Vytvor vlastnú osnovu z textu.
- Čo sa stáva, keď vlastnosti postáv majú ľudia v reálnom živote.
- Nájdi hlavnú myšlienku.
- Ktorou postavou by si chcel/nechcel byť a prečo?
- Stalo sa aj tebe niečo podobné, kedy?
- Nájdi z ríše zvierat postavu s podobnými vlastnosťami.
- Interpretuj príbeh po príchode inej postavy...
- Prerozprávaj báseň do prózy.
- Vyber z textu kľúčové slová. Čo by sa stalo, keby zmizli?
- Rozhodni, či bolo konanie hlavnej postavy správne. Odôvodni prečo áno, alebo prečo nie.
- Pretvor daný text do inej literárnej formy, použi iné jazykové prostriedky.
- Keby si bol ty hlavná postava, ako by si sa správal v danej situácii, čo by si zmenil?
- Vytvor komiks k prečítanému textu.
- Vyjadrí vlastné pocity, ako na teba text zapôsobil: verbálne (jazykové prostriedky), neverbálne (pocity), ilustrácia (výtvarné prostriedky).
- Ponúkni iné riešenia daného problému.
- Čo by sa stalo, keby...
- Prečo si myslíš, že text je (povešť, rozprávka, bájka, povest'...)
- Rozpoznaj hlavné znaky formy textu (bájka, povest', rozprávka, hádanka...)
- Prečo autor použil...
- Čo chcel autor vyjadriť týmto slovom, vetou...
- Ktoré slovo (slová) najviac charakterizuje tento príbeh (text)
- Vymysli ako by si riešil, poradil...

☐ Čo si prečítal medzi riadkami (skrytý význam)
☐ Aké iné výrazové prostriedky by si použil?
☐ Predved', zahraj, neverbálne vyjadri...
☐ Čo v tebe vyvoláva, vyjadri pocit farbami...
☐ Pokús sa negatívne veci zmeniť na kladné.
☐ Vstúp do deja a zmeň ho tak, aby mal zmysel.
<i>Vymyslite iný záver príbehu O psovi, ktorý mal chlapca.</i>
Skúsenosti a odporúčania: Na záver odporúčame realizovať reflexiu detí.
Reflexívne otázky: Čo ste už vedeli o živote mačky a psa? Čo vás v príbehu Leonardo, kocúr z ulice najviac zaujalo? Ktorá úloha vás najviac bavila a prečo?
Vypracovala: Doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD., KEPrPg, PF UMB

AKTIVITA V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ		
Názov: Práca s informačnými a literárnymi zdrojmi, čítanie s porozumením, sebazvedľovanie		
Tematická oblasť výchovy	Základná škola /ŠKD	Ročník: 1. – 4.
Spoločenskovedná oblasť		
Tematický celok: Rozvíjanie jazykovej a literárnej gramotnosti žiakov v ŠKD		
Téma: Čítanie s porozumením		
Forma výučby: frontálna, individuálna		
Cieľ: Rozvíjanie porozumenia literárneho a vecného textu		
Pomôcky: Daniel Hevier: Čitateľ komiksov,		
Lokalita: školské kluby detí		
S informačnými a literárnymi textami možno pracovať inovatívnymi metódami a stratégiami. Ide najmä o čítanie žiakov s cieľom získať nové informácie a zážitky.		

Stratégia SQ3R (Survey – preskúmaj, Question – vytvor otázku, Read – čítaj, Recite – prednes, odpovedaj, Review – prever, urob prehľad) podporuje čítanie s porozumením, schopnosť sebazvedávania a rozvíja kognitívne procesy žiakov. Nasledujúce metodické pokyny sú voľnou aplikáciou metodiky SQ3R:

Najprv si pozrite anotáciu, text, obrázky, grafy, zhrnutie.
Pokúste sa jednou vetou napísať, váš predpoklad, o čom bude text.
Prezrite si podnadpisy a prečítajte prvý riadok každého odstavca.
Zmeňte podnadpisy na otázky.
Prečítajte si pozorne text každého odstavca a odpovedzte na otázku, ktorú ste vytvorili z podnadpisu.
Pripravte si otázky do diskusie k prečítanej téme.
Pokúste sa graficky spracovať text.
Vypíšte kľúčové slová.
Napište krátke zhrnutie (sumár) textu na 5 riadkov (spracované podľa Tomengová, 2010, s. 8).

Metóda mentálneho mapovania

Cieľom mentálneho mapovania je vizuálne znázorniť myšlienkové postupy žiakov. Mentálna mapa je vlastne organizačným nástrojom myslenia žiaka. Pomáha usporiadať myslenie žiakov, rozvíja komunikáciu a šetrí čas.

Nakreslená mentálna mapa ako výsledok mentálneho mapovania spočíva v troch krokoch: 1. hlavný pojem, 2. od hlavného pojmu lúčovito vychádzajúce vetvy, ktoré symbolizujú predstavy súvisiace s hlavným pojmom, 3. zaznamenanie asociácií vznikajúcich v súvislosti s jednotlivými vetvami. (Buzan, 2007)

Ukážka práce s mentálnou mapou k básni ČITATEĽ KOMIKSOV - Daniel Hevier

Pod lavicou cez hodiny

čítam komiksy

Čomu z toho nerozumiem

to si domyslím

Darmo do mňa všetci hustia

sú to nezmysly
Ja viem svoje najradšej mám
iba komiksy

Zloduch Pedro zhltoľ práve
drahé rubíny
To je mela Z úst mu plynú
prázdne bubliny

Pod lavicou cez hodiny
čítam komiksy
Čomu z toho nerozumiem
to si domyslím

Trniem hrôzou Mafiózo
práve zdúchol preč
Najlepšia je komiksová
obrázková reč...

Inovačné metódy na rozvoj **tvorivosti žiakov pri písaní básní**

Cinquain – Ide o päťveršovú báseň, ktorá zahŕňa myšlienky a informácie v podobe stručných výrazov, ktoré sa viažu k jednej téme.

- Odpíš verš – jedno slovo (väčšinou podstatné meno), názov – téma (Mesiac)

- Napíš verš – dve slová (prídavné mená), vysvetľujúce názov – opis témy,
- Napíš verš – tri slová (slovesá), vyjadrujúce akciu – dej týkajúci sa témy,
- Napíš verš – štyri slová, vyjadrujúce pocit, vzťah a názor na tému,
- Napíš verš – slovo (slová), opakujúce názov alebo synonymum pre názov, ktoré rekapituluje podstatu témy.

mesiac			
strieborný		bledý	
putuje	svieti		ubúda
tvoje strieborné	šaty	rozjasnia	oblohu
luna			

Haiku – Ide o trojveršovú nerýmovanú báseň, ktorá pochádza z Japonska. Používala sa na vyjadrenie pozorovania a pocitov o prírode a ročných obdobiach. Haiku „zväčša vyčaruje jemnú impresiu zo života rastlín alebo zvierat, prípadne života inokedy aj s náznakom ľahučkého humoru“. Na malom priestore môže autor vyjadriť svoju životnú skúsenosť, nadobudnuté poznanie (Klimovič, 2009, s. 121). Prvý verš obsahuje 5 slabík, druhý verš 7 slabík, tretí verš 5 slabík.

Vymyslite báseň Haiku o svojej nálade.

<i>Svitol nový deň.</i>	
<i>Slnko ma pozýva von.</i>	
<i>Pod' a poteš sa!</i>	

Úlohy na rozvoj literárnej, dokumentovej a numerickej gramotnosti

Úlohy s využitím bulletinu o Banskej Bystrici:

- Nájdite v texte vlastné podstatné mená všetkých ulíc a štvrtí mesta.
- Vytvorte číselnú os a vyznačte na nej všetky prezentované významné udalosti zo života mesta.
- Máš rozpočet 50 eur. Vyber, na ktoré kultúrne podujatia môžeš ísť tak, aby ti zostali aspoň 2 eurá na vreckové.
- Naplánuj slávnostnú večeru v niektorej z reštaurácií pre všetkých členov tvojej rodiny.
- Urob cenový rozpočet večere.
- Predstav si, že máš usporovaných 25 eur. Ktoré pamiatky, galérie a múzeá môžeš navštíviť a zaplatiť vstupné?

Akrostich – Akrostich (gr. akros = krajný; stichos = verš) je báseň, v ktorej začiatočné písmená (slabiky) veršov čítané zhora nadol vytvárajú slovo, skupinu slov alebo vetu. Najznámejšou a najpoužívanejšou podobou akrostichu je tzv. pravý akrostich, v ktorom zhora nadol čítame meno (môže ísť o krstné meno alebo priezvisko).

Napíšte svoje krstné meno po písmenkách pod seba. Ku každému písmenu napíšte svoju charakteristickú vlastnosť (slovo, ktoré sa začína daným písmenom). Potom to prečítajte spolužiakom. Napríklad:

J - jedinečná

O - odvážna

H - hravá

A - akurátna

N - náladová

A - ambiciózna

Skúsenosti a odporúčania: Na záver odporúčame realizovať reflexiu detí.
Reflexívne otázky: Ktorá aktivita sa ti páčila najviac? Bola vaša vytvorené báseň prijatá spolužiakmi?
Vypracovala: Doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD., KEPrPg, PF UMB

AKTIVITA V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ		
Názov: Rozvíjanie kultúrnej gramotnosti prostredníctvom hudobných činností		
Tematická oblasť výchovy: Umelecko-estetická oblasť	Základná škola /ŠKD	Ročník: 1. – 4.
Tematický celok: Rozvíjanie tvorivých schopností a zručností žiakov v ŠKD		
Téma: Návik piesne, jednoduchý dvojhlas - kánon, rytmizácia		
Forma výučby: frontálna, individuálna		
Cieľ: Rozvíjanie vokálnych a inštrumentálnych schopností prostredníctvom známej ľudovej piesne a jej rytmického sprievodu. Dodržiavanie pokynov so zameraním na správne plnenie úloh. Činnosti detí na jar. Poznávanie jarných kvetov, zmeny prírody na jar.		
Pomôcky: Pieseň Šli dievčence vence viť • rytmické ľahkoovládateľné Orffove nástroje • slovenské ľudové hudobné nástroje • notový zápis piesne • rytmický zápis k piesni • jarné hry		
Lokalita: školské kluby detí		

Východiská:

Teoretická analýza:

Ľudová pieseň je hudobno-slovesný útvar, ktorý je základným prvkom tradičnej ľudovej kultúry. Jej typickým znakom je jej historický, prevažne ústny prenos z generácie na generáciu, nie vždy jednoznačná klasifikácia, ani regionálna príslušnosť. Ďalším znakom ľudovej piesne je jej viazanosť ku konkrétnemu emocionálnemu stavu autora v momente vzniku a následne jej kolektívne prijatie a následné využívanie. Osobitnou kategóriou ľudových piesní sú *detské ľudové piesne*. Ich základnou črtou je blízkosť detskému životu, chápaniu a záujmom. Texty aj melódie piesní sú často veselé, rytmické, niektoré textové pasáže bývajú aj rôzne skomolené, čo sa prejavuje aj v iných krátkych slovesno-hudobných žánroch - riekankách či vyčítankách. V niektorých sa objavujú vymyslené slová, ktoré sú buď skomoleninou napríklad cudzích slov, ale často len zabezpečujú rým alebo rytmus piesne. Ďalším faktorom detských piesní je primeranosť ich melodického rozsahu vývoju detských hlasových orgánov.

Slovenské ľudové hudobné nástroje - nástroje na tvorbu zvuku, ktorý vytvára hudbu, alebo sprevádza hudobné prejavy. Podľa spôsobu tvorby zvuku sa delia na samozvučné, blanzvučné, strunozvučné a vzduchozvučné. V slovenskej tradičnej kultúre je ich veľa druhov a variant. Jednoduché nástroje si zhotovovali aj deti :

Klepáč - samozvučný nástroj, ktorý tvorí doštička, rúčka a pohyblivé kladivko. Pohybom klepáča kladivko kmitá a vydáva klepavý zvuk. Používal sa vo veľkonočnom týždni namiesto zvonov.

Rapkáč - rapotavý samozvučný nástroj. Tvorí ho rúčka s vrúbkovaným kolieskom, ktoré otáčaním naráža na drevený jazýček, čím vytvára rapotavý zvuk. Tiež sa používal vo veľkonočnom týždni namiesto zvonov. Používali sa viaceré konštrukčné typy rapkáčov.

Chrastidlo (chrastiaca palica) - patrí k najstarším hudobným nástrojom. K palici sú voľne pripevnené pliešky a krúžky, ktoré vydávali zvuk pri búchaní palice o zem v rôznych rytmických schémach. Mali obradovú funkciu - pri betlehemských hrách (palice, bunčoše, kyjaky), v pastierskom využití plašili zver. Vyrábali sa aj v dutej verzii ako hrkálky - z orechových škrupín, makovic, či mechúra naplnené kamienkami, pieskom, či iným drobným prírodným materiálom.

Frdžadlo je jednoduchý samozvučný hudobný nástroj – skôr hračka. Dá sa vyrobiť z gombíka alebo driebka. Zvuk vznikne jeho otáčaním na nitke.

Lubiok - je blanzvučný nástroj, kysucký bubienok, ktorý si chlapci vyrábali pri

pasení. V lese si našli *bútľavý pník*, vydlabali ho a potom ovinuli tzv. *lubom*. *Lub* bol čerstvá tenká kôra zo smreka namočená do masti.

Píšťalka z vrbovej kôry je vzduchozvučný hudobný nástroj, ktorý si vyrábali obyčajne chlapi z vrbových letorastov. Oklepávaním ich kôry ju uvoľnili od dreva. Vyrezali vzduchový otvor a kolíček, ktorý vložili do spodného otvoru.

Orffove nástroje - je súbor detských ľahkoovládateľných hudobných nástrojov, ktoré sú vhodným prostriedkom rozvíjania inštrumentálnych a rytmických schopností detí. Umožňujú aktívnu participáciu na celkovom hudobnom prejave. Hra na hudobné nástroje je pre deti atraktívnym sprievodom k spevu, prípadne pohybu, ktorý samy realizujú. Ideálne pre menšie deti sú Orffove nástroje, ktoré sa jednoducho používajú a sú nenáročné na uchopenie aj ovládanie. Medzi rytmické patria: ozvučné paličky, triangel, činelky, bubienok, tamburína, štrkáčik, prstové činelky, rolničky, zvonček, rumba gule, detské kastanety, detské tympany, ozvučná krabička, melodické: xylofón, metalofón a zvonkohra.

Kánon je vokálna skladba, ktorej princípom je presné opakovanie textu, melódie rytmu aj tempa spievanej slohy, ale s oneskoreným nástupom. Oneskorenie prichádza po niekoľkých taktach - dvoch, troch, aj viacerých. Kánon ako druh viachlasného spevu vyžaduje intonačnú a sluchovú istotu spevákov, preto je vhodné do každého hlasu zaradiť deti, majúce rôznu úroveň týchto hudobných schopností. Tak umožníme menej skúseným spevákom oprieť sa o spolužiakov s väčšími skúsenosťami v tejto oblasti.

Jarné hry detí sú súčasťou detského folklóru. Uchovali sa často ako fragmenty obradových slávností predkresťanského obdobia, najmä ako piesne, hádanky, riekanky, či vyčítanky, ktoré ostali ako súčasť rôznych foriem zábavy a tancov detí. Najčastejšie hry sú pohybové (Slepá baba, kde si bola; Húsky, húsky podže domov), hudobno-pohybové (Zlatá brána, Kolo, kolo mlynské, Hoja Ďundľa, hoja), slovné hry - riekanky na precvičovanie výslovnosti (A tie vrabce z toho trnia, štrnk-brnk do trnia) alebo ako vyčítanky ("*Aka fuka fundaluka, funda kave keveduka. Ak fuk funda luk, funda kave kevenduk*"), v ktorých sa často objavovali citoslovčia, vymyslené slová alebo skomoleniny. Časté boli aj hry, v ktorých sa deti prihovárajú živočíchom ("*Pánbožkova kravička, kde je tvoja mamička? Za horami, za dolami. Čo tam robí? Pivo varí. Frrrrnk do nebička!*" - dieťa drží lienku na dlani, spieva jej riekanku a na posledný verš - frrnk do nebička, lienka zvyčajne odletela). Súčasťou jarných hier boli aj tvorivé činnosti - pletenie vencov z kvetov, najmä z púpav, ktorých bol vždy dostatok. Dievčatá si ich dali na hlavu pri tancoch a hrách, chlapi zas vyrábali jednoduché hudobné nástroje z prírodných

materiálov.

Hudobné schopnosti zahŕňajú širokú škálu schopností, ktoré sa prejavujú v hudobnosti jedinca, ako jeho hudobné prejavy. Do ich formovania vstupujú dve kategórie determinantov:

- biologické predpoklady - anatomicko-fyziologické,
- sociálne interakcie - prostredie a jeho podnety. Pri formovaní hudobných schopností sa zameriavame aj na rozvíjanie sluchových, intonačných, pohybových schopností, hudobnej predstavivosti, pamäte, hudobnej tvorivosti a zručnosti.

Hudobné činnosti detí sú aktivity, ktorými rozvíjame hudobné schopnosti. Patria sem interpretačné činnosti vokálne (spev - jednohlas, prípadne viachlas), inštrumentálne (hra na hudobné nástroje -melodické, rytmické), percepčné (počúvanie hudby a jej analýza), hudobno-pohybové (tanec) a hudobno-dramatické (rolové hry), či prejavy hudobnej tvorivosti (hudobná, či hudobno-pohybová improvizácia).

Vybrané slová sú slová, v ktorých po obojakej spoluhláske píšeme tvrdé y. Pieseň nám poskytuje námet na precvičenie pravopisu slov viť - vyť a jeho zdôvodnenie.

Notový zápis piesne:

Šli dievčence vence viť

Mierne

Spev

G G D7 G G G

Šli diev-čen - ce ven - ce viť, šli diev-čen - ce ven - ce viť,

Spev

2. hlas

Šli diev-čen - ce ven - ce viť,

D G G Em A7 D Am D G

sit - kom, si - ta - ri - ta sit - kom, ven - ce viť.

sit - kom, si - ta - ri - ta sit - kom, ven - ce viť.

Didaktické rozpracovanie:

Postup: Pre dosiahnutie optimálneho výsledku po nácviku piesne, ktorým je jej primerané zvládnutie deťmi musíme dodržať vhodný metodický postup:

- hlasová a dychová rozcvička detí,
- vzorový spev vychovávateľky, ktorý nenahradí pieseň pustená z CD
- sprievod piesne na hudobnom nástroji,
- nácvik rytmu piesne,
- nácvik a upevňovanie jednotlivých pasáží piesne,
- spev v rôznych variáciách (s nástrojmi, hrou na tele, dievčatá, chlapci a pod.)
- nácvik kánonu, ak to hudobné schopnosti detí umožnia,
- nácvik inštrumentálneho sprievodu,
- spev a inštrumentácia v rôznych variáciách, doplnená pohybovými či inými tvorivými činnosťami vyplývajúcimi z obsahu piesne.

1. Nácviku piesne predchádza vhodná **motivačná aktivita**, predznamenujúca obsah, text piesne. Môže ísť o verbálne aktivity - rozhovor, hádanky, hľadanie vhodných slov podľa zadania, ale môžu to byť aj aktivity vyžadujúce rôzne participujúce činnosti - manipulácia s predmetmi podľa pokynov, triedenie obrázkov, ich ukladanie v priestore (na tabuľu, na lavice) podľa zadaných kritérií, hra. Motačná aktivita by nemala byť dynamická, pretože nasledujúce aktivity vyžadujú pokojnú atmosféru v triede - pozornosť detí, aj pokojné fyziologické prejavy - dýchanie.

Nasledujú námety takýchto úloh:

Otázky a úlohy pre motivačné aktivity

- Urči, aké ročné obdobie je teraz?
- Vymenuj jarné mesiace.
- Ako sa mení príroda na jar?
- Povedz, čo robia na jar deti?
- Vymenuj, ktoré jarné hry poznáš?
- Vymenuj jarné kvety, ktoré poznáš.
- Z obrázkov na tabuli vyber tie, ktoré patria k jari.
- Prirad' jarný kvet k jeho názvu.
- V skupinách napíšte čo najviac slov, ktoré popisujú jar alebo jarné činnosti.

- Počúvaj pieseň, ktorú hrám a uhádni jej názov.

2. **Dychová rozcvička.** Je dôležitou prípravným krokom na spev. Dychové cvičenia pomôžu deťom uvedomiť si svoj dych, dýchanie a uvedomele ho ovládať - frázovanie dychu, pomalý výdych, dôraz na výdychovú fázu dýchania atď. Nácvik správneho dýchania predstavuje aj uvedomelé využívanie bránice, ako jedného z hlavných nádychových dýchacích svalov. Pri nádychu "do bránice", ("do brucha") majú deti tendenciu dvíhať ramená, preto natrénujeme nádych správne. Na dychové cvičenia používame motivačné cviky - jemné fúkanie do pomysleného plamienka sviečky, aby nezhasol, ale so šetrením dychu na 4 doby. Takéto cvičenie môže viesť ku ledabolo realizovanému sfukovaniu - úlohou vychovávateľky je nielen koordinovať, ale aj kontrolovať a upozorniť deti na nesprávne plnenie pokynov. Vhodnejšie je fúkanie do lyžičky s vodou, tak, aby sa nevyliala - toto je cvičenie, ktoré je možné urobiť aj reálne - jeden fúka, ostatní pozorujú a následne fiktívne "fúkajú" všetci. Pri dychovej rozcvičke môžeme robiť aj cvičenia na jednom, či dvoch tónoch s dôrazom na správne dýchanie spojené s tvorením tónu, na slabiku, s dôrazom na dýchanie spojené so správnou artikuláciou, na uvedomenie si rezonancie a pod. Záleží na vyspelosti a úrovni schopností detí. Dychová rozcvička je efektívnejšie realizovaná v stoji, pričom dbáme na správne držanie tela. Dôležitá je úloha "dirigenta" - vedenie dychovej rozcvičky vychovávateľkou, ktorá využíva na pokyny a riadenie dychových cvičení dirigentské gesto - ukážku nástupu, vedenia dĺžky, frázovania, rozsahu výdychu a ukončenie dychovej frázy rukou. Námety na dychové cvičenia môžu vychádzať z textu piesne, ktorú budú nacvičovať. Každé cvičenie primerane opakujeme.

3. **Hlasová rozcvička.** Táto fáza nácviku piesne alebo spevu známej piesne má za cieľ rozospievať hlasivky, aj ďalšie svaly a artikulačné orgány zúčastňujúce sa na spevnom prejave. Prostredníctvom hlasových cvičení si deti rozširujú aj svoj hlasový rozsah, rozvíjajú hudobnú pamäť, hudobnú predstavivosť, intonáciu, aj rytmické cítenie. Pri hlasovej rozcvičke môžu deti stáť, ale vhodné je sedenie so správnym držaním tela a mala by prebiehať v uvoľnenej, hravej atmosfére. Cvičenia volíme od najjednoduchších - brumendo, slabika na jednom tóne, striedanie dvoch slabík a postupnosť do hlasového rozsahu detí, prípadne pol až jeden tón vyššieho. U menších detí je to rozsah c1-cis2, u starších detí mladšieho školského veku c1-d2. U menších detí je pre hlasovú rozcvičku vhodné využiť známe piesne, resp. ich motív, spievané tiež v postupnosti na rozcvičenie celého

hlasového rozsahu detí. Časť vybranej piesne transponujeme do rôznych tónin. Vhodné sú rôzne hudobné hry, napríklad hudobné hádanky, hudobné pexeso, len je potrebné ich pripraviť s ohľadom na celkové rozospievanie, nielen ako opakovanie známych piesní. Piesne do týchto hrových činností pripravíme s ohľadom na túto ich funkciu - rozospievať u detí celý hlasový rozsah. Vhodné je zapojiť do rozospievania aj melodicky náročnejší úsek novej piesne, ktorú ideme nacvičovať - najprv na slabiku, prípadne aj text, môžeme použiť melodizovanú hru na ozvenu, prípadne melodizovanú otázku a odpoveď s použitím náročnejšieho melodického intervalu novej piesne. Hlasové cvičenie môžeme robiť aj individuálne, ale v kolektíve detí, ktoré majú rôznu úroveň vokálneho prejavu a intonačných schopností radšej volíme skupinové cvičenia. Vtedy deti v skupinke zaspievajú spoločne konkrétne hlasové cvičenie, ostatní ich počúvajú a potom sa vystriedajú.

4. **Nácvik piesne.** Pred samotným nácvikom deťom pieseň predstavíme. Vhodné je mať k dispozícii jej notový záznam so zápisom textu, aby deti mohli smer melódie sledovať, prípadne ju môžeme analyzovať. Nácvik piesne začína *vzorovým prednesom piesne* vychovávateľkou. V ideálnom prípade s hudobným - klavírnym, melodickým a harmonickým sprievodom, ale vhodný je aj prednes a capella. Nasleduje *rozhovor o piesni*. Mal by sa zamerať na jej obsah, charakter (tanečná, pomalá, rýchla, veselá, smutná...) a na pochopenie textu - hľadaním a vysvetlením neznámych pojmov - v ľudových piesňach často nárečových, či archaizmov a popisom súvislostí obsahu piesne a života človeka a prírody. Potom je vhodné sledovať pohyb melódie *v notovom zápise piesne*. Niektoré prípadné zložitejšie melodické intervaly sme nacvičili v hlasovej rozcvičke. Pri nácviku piesne ako celku im však venujeme pozornosť.

Pri nácviku piesne dodržíme didaktický postup:

- Vzorový prednes musí správny byť nielen intonačne a rytmicky, ale aj výrazovo a zrozumiteľne. Spev aj hudobný sprievod vychovávateľka realizuje smerom k deťom.
- Vždy pre začiatkom spievania udať východiskový tón melódie, prípadne ho spolu s deťmi zopakovať. Zabezpečíme tak pozornosť a sústredenie detí, dbáme však aj na nástup spevu z daného tónu.
- Nástup spevu nasleduje vždy po dirigentskom geste nástupu - je dôležité upriamiť pozornosť detí na ruku vychovávateľky.
- Pieseň sa učia deti ako celok - melódia a text. Text neučíme deti osobitne.
- Vychovávateľka začne spievať na svoje gesto spolu s deťmi. Deti sa pridávajú

a napodobňujú spev vychovávateľky (imitačná intonačná metóda).

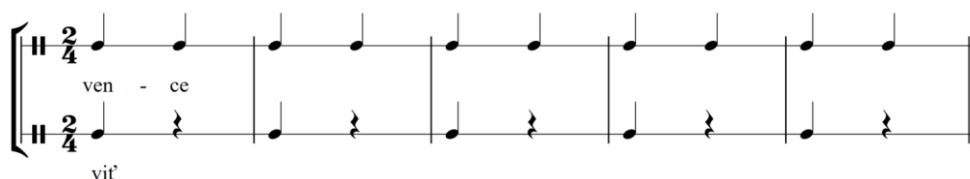
- Nácvičenie piesne so sprievodom hudobného nástroja vychovávateľky umožňuje deťom oprieť sa o melódiu a doladiť svoju intonáciu.
- Tempo nácvičenia prispôbujeme schopnostiam detí.
- Spev piesne niekoľkokrát za sebou opakujeme, vždy s dodržaním uvedených postupov.

Po čiastočnom zvládnutí piesne volíme jej docvičovanie inými formami - spievajú chlapci, potom dievčatá. Jednu slohu chlapci, druhú dievčatá a naopak, striedame spev sediacich pri stoloch, spievame v stojí, v kruhu. Vychovávateľka spieva s deťmi, hrá na hudobný nástroj.

- K dobre zvládnutej intonácii, môže vychovávateľka k hudobnému sprievodu pridať aj predohru a harmonický sprievod. Pri nácvičení je lepšie pre zapamätanie a osvojenie melódie používať výraznejšie len melodický sprievod.
- Po dobre zvládnutej intonácii piesne, čo nemusí byť na prvýkrát, môžeme použiť aj CD nosič s karaoke záznamom piesne. Tu je riziko, že melódiu bude pre deti nahratá v nevhodnej tónine, čo môže spôsobiť upustenie od správnej intonácie. Preto CD záznam nie je vhodný na nácvičenie piesne.
- Rytmizáciu a inštrumentáciu k piesni pridáme až po zvládnutí intonácie piesne.
- Pieseň sa po jej zvládnutí môžeme pokúsiť nacvičiť ako jednoduchý dvojhlas - kánon. Na ukážku kánonu deti začnú spievať a vychovávateľka začne spievať ako druhý hlas o niekoľko taktov neskôr - melódiu piesne je rovnaká. Vhodné je, aby deti sledovali notový zápis, aby sa prvý hlas nástupom druhého hlasu, udržal vo svojej pokračujúcej melódii. Pri chybách spev zastavíme a začneme odznovu.

5. Inštrumentácia piesne je vhodným a pre deti príťažlivým doplnkom spevu. Predchádza jej nácvičenie správnej **rytmizácie** a následne jej dodržanie v dohodnutej rytmickej schéme. Ak ide o deti so skúsenosťami v hudobnej interpretácii, prípadne improvizáčnymi schopnosťami, môžu inštrumentálny sprievod robiť tvorivo. Tvorivý prístup je vhodný pre všetky deti, ale musí rešpektovať určité pravidlá hudobnej interpretácie, aby sa nestal len "voľným vyjadrením" bez ohľadu na spoločný cieľ. Rytmus nacvičíme hrou na tele s deklamáciou vybraného slova z piesne, napríklad *vence*, podľa priloženej rytmickej schémy, alebo si vytvoríme inú. Slová na deklamáciu vyberáme podľa rytmu pri slabikovaní - pieseň v dvojštvrtovom takte nacvičíme na dvojslabičné slovo. Ak máme v notovom zápise takt s pomlčkou, tak vyberieme aj jednoslabičné slovo. V našej piesni to bude slovo "ven-ce" na dve štvrté doby a slovo "viť" na jednu

štvrtkovú notu (potlesk) a štvrtkovú pomlčku (dlane oddialime od seba). Rytmickú schému, podľa ktorej budeme rytmizovať môžeme nakresliť na tabuľu alebo vytvoriť na zemi z hlávok púpavy (aj nakreslených), ktoré budú predstavovať štvrtkové noty. Na obidve slabiky slova "ven-ce" tleskneme, s deklamáciou slova a opakujeme podľa rytmického zápisu, toľko taktov, koľko sme si pripravili, prípadne podľa počtu taktov v piesni. Rovnako postupujeme pri deklamácii slova "viť" v druhom riadku. (obr. 1) Deti slová deklamujú najprv nahlas, potom si ich už len šepkajú.

Po nácviku obidvoch rytmov, deti rozdelíme na dve skupiny. Každá bude rytmizovať svoj riadok, čím vytvoríme rytmický "dvojhlas". Potlesk môžeme zmeniť na iný druh hry na tele.

Následne k deklamácii pridáme spev piesne, pričom hra na tele v nacvičenom rytme pokračuje. Dôležitý je spoločný nástup - na dirigentské gesto, deklamácia môže jednu dobu začať nahlas slovom vence, druhú vence šeptom a potom tretia doba nástup spevu. Dbáme na presný nástup a koordináciu spevu s hrou na tele a notovým zápisom. Po zdokonalení rytmického ostináta v čase, si deti vezmú ľahkoovládateľné rytmické nástroje - paličky na dvojslabičné slovo, triangel na jednoslabičné. Nácvik urobíme rovnako ako pri potlesku, najprv deklamujú na rovnaké slová, potom nasleduje deklamácia šeptom a následne spev.

Ak deti pre tieto činnosti nadchneme, každému dáme možnosť prejaviť sa tvorivo a hrať na nástroje, tak výsledný efekt bude spoločná radosť z orchestra, ktorý si vytvoríme a spoločného spevu, ktorý bude týmto orchestrom sprevádzaný.

6. Ďalšie využitie obsahu piesne: Pieseň poskytuje viaceré možnosti pre integrované spracovanie v nasledujúcich dňoch. Môžeme ju spojiť so vzdelávacou tematickou oblasťou výchovy, pre ktorú môže byť motivačným úvodom následných úloh zameraných na precvičovanie vybraných slov. Poskytuje motivačné východisko pre opakovanie tém z prvouky a vlastivedy - ročné obdobia, znaky jari, zmeny v prírode, činnosť človeka na jar, jarňé hry detí.

Viacere hry môžeme s deťmi aj realizovať v rekreačnej časti dňa. Spoločenskovedná tematická oblasť výchovy sa zameriava aj na formovanie osobnostných vlastností, ktoré téma jari, hry detí a činnosti človeka na jar poskytuje - trpezlivosť, presnosť, starostlivosť, zodpovednosť, spoluprácu a vzájomnú pomoc. Téma poskytuje námety na poznávanie liečivých rastlín, ich úžitku aj nebezpečenstiev. Je motivačnou pre činnosti v Pracovno-technickej tematickej oblasti výchovy - vitie venca, výroba hudobných nástrojov - píšťalky, a pod.

Doplňte do viet vhodné slová:

Napíš, aké kvety môžeme použiť na uvitie jarného venčeka:

Napíš, čo robievaš na jar:

Zisti a napíš, ktoré jarné kvety sú liečivé:

Otázky a úlohy pre porozumenie textu piesne:

- Popíš, o čom sa v piesni spieva?
- Povedz, čo vyrábali dievčence?
- Vieš, ako sa na jar voľakedy hrávali chlapci?
- Vieš, aké hudobné nástroje si voľakedy vyrábali chlapci na jar?
- Vysvetli, prečo sa v slove viť v piesni píše mäkké "i"?
- Čo znamenajú slová sita, rita, sitkom.
- Vysvetli, prečo sú tieto slová v piesni použité.

Uvite aj vy venček z púpavy a odfoťte sa s ním. Chlapci môžu venovať venček sestre, či maminke alebo si vyrobiť niektorý z ľudových hudobných nástrojov, na rytmický sprievod k piesni. Napíšte postup.

Čo užitočné urobíme s venčekom, keď zvädne?

Skúsenosti a odporúčania:

Na záver odporúčame realizovať reflexiu detí.

Reflexívne otázky:

Ktorý hudobný nástroj ste si vybrali ako sprievod k piesni a prečo?

Vypracovala: PaedDr. Miroslava Gašparová, PhD., KEPrPg, PF UMB

3.3 NÁMETY NA SKVALITNENIE PRÍPRAVY NA VYUČOVANIE V ŠKD

Ďalším materiálom na skvalitnenie práce v ŠKD sú zábavné pracovné listy, ktoré môžu vychovávatelia využívať v rámci **prípravy na vyučovanie**.

Metodika tvorby pracovných listov

Pracovné listy majú široké uplatnenie na 1. stupni základnej školy ako na vyučovaní, tak aj v školskom klube detí. Sú považované za prostriedky, ktoré pomáhajú žiakom pri aktivizácii a motivácii, pri učení sa a získavaní nových vedomostí a zručností, ale i pri opakovaní učiva.

Osvaldová (2017) tvrdí, že pracovné listy sú všetky tlačené a písané texty, ktoré sa vo výchovno-vzdelávacom procese používajú alebo tvoria, aby reprezentovali predmet učenia.

Pracovné zošity sú učebné pomôcky, ktoré spestrujú a skvalitňujú prácu žiakov na vyučovacích hodinách, ale aj doma a v mimoškolskom prostredí voľného času.

Pracovný list je považovaný za tlačenú ale i online učebnú pomôcku, ktorá je venovaná samostatnej práci žiakov, aby rozvíjala ich tvorivosť a aktivizovala ich vo výchovno-vzdelávacom procese. Je to učebná pomôcka, v ktorej žiak dopisuje údaje, vystrihuje, dokresľuje, prípadne odpovedá na položené otázky a rieši zadané úlohy,

čím ho táto pomôcka motivuje a vzbudzuje u žiaka záujem o daný predmet. V online verzii pracovných listov sa najmä dopisuje, kliká na správnu odpoveď, priraduje podľa zadania, ale aj vystrihuje a dopĺňajú sa údaje. Pracovné listy sú pre deti symbolickým nositeľom významov a sú vhodné už pre najmenšie deti v materskej škole. (Lipnická, 2019, s. 149). Dôležitá je časová, obsahová aj formálna primeranosť, ktorá zabezpečí ich efektivitu a radosť z činnosti u detí.

Podľa odbornej literatúry sú funkcie pracovných listov (ďalej len PL) nasledovné:

- motivačná – dobre navrhnutý a spracovaný PL vzbudzuje záujem u žiakov,
- komunikačná – PL rozvíja slovnú zásobu,
- regulačná – učivo v PL je rozdelené do častí podľa logickej nadväznosti,
- aplikačná – PL využíva príklady zo života,
- integračná – PL využíva medzipredmetové vzťahy, umožňuje žiakom komplexnejšie poznávanie predmetov a javov,
- inovačná – PL využíva najnovšie poznatky vedy a techniky, ktoré sú inovované a dopĺňané priebežne,
- kontrolná a usmerňujúca – PL obsahuje kontrolné otázky a úlohy na sebekontrolu. (Žáčok, Schlarmannová 2005)

My pridávame ešte hrovú úlohu zábavných PL, ktorá spočíva v tom, že obsah PL ich aktivizuje k premýšľaniu a učeniu sa a vzbudzuje v nich stav radosti a uspokojenia. Výsledkom spracovania zábavného PL je mentálne aj citové uspokojenie žiakov.

Základné zásady tvorby pracovných listov:

- PL musia zodpovedať cieľom a obsahu vzdelávacích štandardov, ale zároveň musia plniť zábavnú funkciu.
- PL by mali mať dodržanú veku primeranosť. Jedná sa najmä o jazykové a štylistické charakteristiky textu, primerané obrázky, ilustrácie, grafy, schémy fotografie atď. Grafika PL by mala byť tiež prispôsobená ergonomickým charakteristikám žiakov, pre ktorých sú určené. Jedná sa o veľkosť a formu písma, linajkovanie, farebnosť, kvalita písacieho podkladu atď.
- Úlohy v PL by mali byť aktivizujúce a mali by obsahovať aj prvky problémového charakteru.
- Úlohy v PL by mali zabezpečovať aplikáciu poznatkov v praktických situáciách.
- Úlohy v PL by mali zabezpečovať rozvoj tvorivosti žiakov.
- V PL by mala byť zabezpečená funkčnosť kresieb a ilustrácií.

- Obsah PL by mal pôsobiť na rozvíjanie vedomostí, zručností aj postojov žiakov podľa ich vekových osobitostí (Žáčok, Schlarmanová, 2009).

Aby vychovávateľ alebo vychovávateľka viedla deti v rámci voľnočasových aktivít v ŠKD k spôsobilostiam definovaných v obsahových a výkonových štandardoch výchovného programu môže využívať i rôzne druhy zábavných pracovných listov:

- *Motivačný PL* by mal žiakov vtiahnuť do problematiky, ktorú budú žiaci s vychovávateľkou riešiť.
- *Poznávací PL* je určený na získanie nových vedomostí a informácií. Pracuje sa s textom pomocou dobre premyslených krokov a metód, ktoré žiaka dovedú k novému poznaniu.
- *Problémový PL* slúži na vyriešenie problému, na objavné učenie sa žiakov v ŠKD. Žiak v takomto PL pracuje a hrá sa zvyčajne s textom, grafmi, schémami, obrázkami, fotografiami, tabuľkami, labyrintmi atď.
- *Opakovací PL* je určený na opakovanie učiva a aplikáciu vedomostí žiakov v praktickom živote. Je tu priestor na zvnútorňovanie učiva, hľadanie nových súvislostí a väzieb zábavnou formou.
- *Diagnostický PL* je určený na hodnotenie doterajších vedomostí, spôsobilostí a návykov žiakov. Poskytuje priestor na sebahodnotenie žiaka a na spätnú väzbu pre vychovávateľku, ale i triednu učiteľku.

Výsledkom spracovania zábavného PL je mentálne aj citové uspokojenie žiakov. Zábavné PL odľahčenou formou aktivizujú žiakov k činnosti, názorne zobrazujú rôzne skutočnosti zo života žiakov, podnecujú ich k riešeniu kognitívnych i aplikačných úloh a podporujú samostatnú prácu i zábavu žiakov. Sú tiež prostriedkom osvojovania si jazykového a symbolického kódu. Zábavné pracovné listy sú prostriedkom didaktickej hry. Pod didaktickými hrami rozumieme takú činnosť, ktorej cieľom je poskytnúť žiakovi určité poznatky a vedomosti pri osvojení alebo opakovaní učiva, sú dobrým prostriedkom proti zabúdaniu a formálnym vedomostiam, sú vhodnou metódou pri upevňovaní učiva.

AKTIVITA V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ		
Názov: Príprava na vyučovanie		
Tematická oblasť výchovy: Vzdelávacia oblasť výchovy	Základná škola /ŠKD	Ročník: 1. – 4.
Tematický celok: Zábavné pracovné listy v ŠKD		
Téma: Rozprávka J. Čapek O psíčkovi a mačičke. Hlásky a písmená, abeceda		
Forma výučba: individuálna interaktívna		
<p>Cieľ: Vedieť vysvetliť pojmy rozprávka, autor, ilustrácia. Rozlišovať hlásky a písmená v slovách, určovať počet slabík v slovách. Vedieť usporiadať slová podľa abecedy.</p> <p>Pomôcky, technika: pracovný list</p> <p>1. situácia</p> <p>Postup: Rozprávka - Ako psíček a mačička umývali dlážku</p> <ul style="list-style-type: none"> • Máte doma zvieratko? • Aké zvieratko? Viac zvieratiek? • Ako sa o zvieratká staráme? /Aké zvieratká môžeme doma chovať ako domáce zvieratká?/ <p>Niektoré zvieratká vystupujú aj v rozprávkach – poznáte nejaké? (brainstorming)</p> <p>Čítanie úryvku z knihy O psíčkovi a mačičke – Ako psíček a mačička umývali dlážku.</p> <p>Výroba papierových bábok – deti si samy poskladajú bábky psíčka a mačičky z papiera.</p> <p>Hranie rozprávky – dramatizované s bábkami/maňuškami.</p> <p>Pomôcky, technika: pracovný list</p>		

Postup: Rozprávka - Ako psíček a mačička umývali dlážku

- Máte doma zvieratko?
- Aké zvieratko? Viac zvieratiek?
- Ako sa o zvieratká staráme? /Aké zvieratká môžeme doma chovať ako domáce zvieratká?/
- Niektoré zvieratká vystupujú aj v rozprávkach poznáte nejaké? (brainstorming)
- Čítanie úryvku z knihy O psíčkovi a mačičke – Ako psíček a mačička umývali dlážku
- Výroba papierových bábok – deti si samy poskladajú bábky psíčka a mačičky z papiera.
- Hranie rozprávky – dramatizované s bábkami/maňuškami

2. situácia

Práčka+ v nej niektoré písmená (O, S, A, M), ušité (3D písmeno) + vytlačené písmená na papieroch, ktoré sa budú vešať ako bielizeň - ako posledné vybrať písmeno M

- Čo všetko sa začína na hlásku M ? (deti vymenujú)
- Vyhľadajte predmety, ktoré sa začínajú na uvedené hlásky – O, S, A, M.
- Usporiadajte predmety podľa toho, akým písmenom sa začína ich názov.
- Podľa čoho môžeme usporiadať slová? (podľa abecedy)

3. situácia

Rozhovor: problémové otázky na diskusiu s deťmi – formulácia výpovedí a argumentov:

1. Čo by sa stalo, ak by napenili podlahu, prestala by tiecť voda a nemohli by ju umyť od peny? Ako by ste riešili vy takúto situáciu doma?

2. Čo by sa stalo, ak by nemali mydlo?

3. Čo by sa stalo, keby vonku stále pršalo a nemohli by sa sušiť?

Čo by bolo, keby nemali štipce? Ako by sa zavesili? - v rozprávke myslím je, že sa zavesili bez štipcov - len na drápiky (K)

4. Čo by bolo, keby mačička bola doma sama?

5. Čo by hlavní hrdinovia mohli zmeniť vo svojom konaní a prečo? Aktivita detí - podme si vytvoriť rozprávku:

- spomeňte si na nejakú vetu z ľubovoľnej rozprávky - spojenie viet do príbehu - má taký príbeh zmysel? dá sa takto vytvoriť rozprávka?

Aktivita detí: tvorba nového záveru rozprávky/dalšieho dobrodružstva psíčka a mačičky/

- Vytvoríme spolu teraz príbeh spoločne.
- 1 dieťa zapisuje vety na tabuľu.
- Diskutujte: je naša rozprávka taká istá alebo iná ako rozprávky v knižke? Čo jej chýba? Čo je tam navyše?
- Porovnáваме s textom Psíčka a mačičky na flipcharte /obrázok -ilustrácia, názov - nadpis/

Kto nám vlastne píše rozprávky? Kto kreslí do nich obrázky? Kde nájdeme meno autora a ilustrátora v knižke? /pojmy spisovateľ - autor, ilustrátor.../

Má každá rozprávka svojho autora? /rozdelenie rozprávok - autorská/ľudová rozprávka/

Takto sme sa vlastne aj my stali tvorcami príbehu, spisovateľmi - naše rozprávky sú autorské.

Je psíček a mačička autorská alebo ľudová rozprávka?/

Reflexia a samostatná práca so zábavným PL.

Úloha pre študentky: Navrhните rôzne metódy reflexie a samostatnej práce s PL:

ZÁBAVNÝ PRACOVNÝ LIST č. 1

1. Dopíš do slov písmeno M a čiarou spoj slovo s obrázkom.
2. Slová rozdeľ na slabiky. Počet slabík zapíš do obdĺžnikov pod obrázkami.

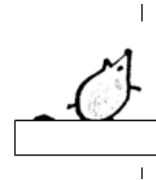
_AČKA

_YŠ

KO_ÍN

_ISKA

DO_

3. Zakrúžkuj veľké tlačené M červenou farbou a malé tlačené m modrou farbou.

M PSÍČEK A MAČIČKA MALI POD LESOM MALÝ DOMČEK.

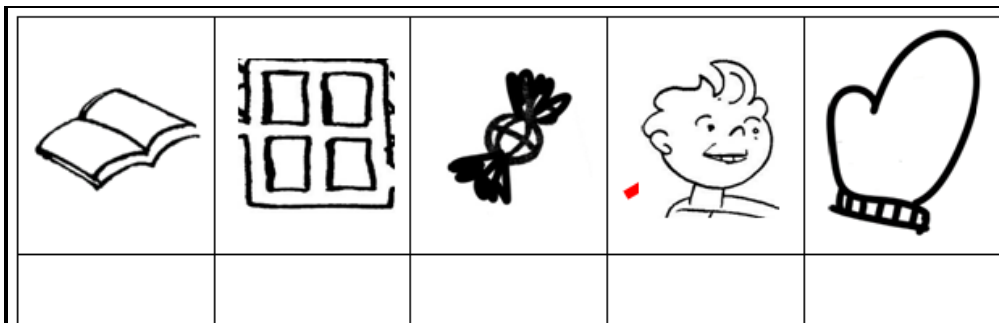

m Špinavú dlážku musíme umyť mydlom

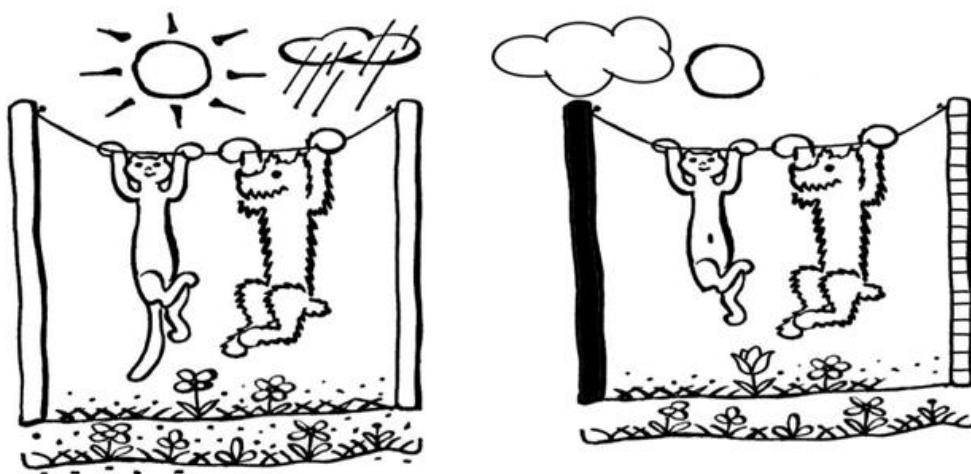
4. Pomenuj obrázky a vyfarbi tie, v ktorých počuješ hlásku **M**.

5. Pomôž psíčkovi uhádnuť hádanku, ktorú mu dala mačička: „Vyzerá to ako mačka, ale nie je to mačka. Čo je to?“ Pomenuj obrázky, napíš ich začiatkové písmená a vyriešiš hádanku.

6. Nájdi 11 rozdielov

7. Doplň do slov chýbajúce dĺžne a mäkkene.

Nepotrebovali na to ani kolicky, lebo sa na tej snure mohli udržat pazurikmi. Ked uz macicka visela, zliezla zo snury a zavesila psicka. Tak tam viseli obidvaja a slniecko na nich krasne svietilo.

Pracovný list vznikol v spolupráci vyučujúcich doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD. a Mgr. Zuzana Švecová-Kováčová, PhD. a študentiek 1. ročníka Mgr. štúdia Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie PF UMB: Anna Pochybová, Linda Parobeková.

Zdroj obrázkov: J. Čapek: Rozprávky o psíčkovi a mačičke

Vypracovala: doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD.

AKTIVITA V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ

Názov: Príprava na vyučovanie

Tematická oblasť výchovy:
Spoločenskovedná oblasť
výchovy

Základná škola /ŠKD

Ročník: 1. – 4.

Tematický celok: Zábavné pracovné listy v ŠKD

Téma: Povešť. Rozprávanie podľa série obrázkov

Forma výučba: individuálna interaktívna

Cieľ: Vedieť vysvetliť pojmy povešť, komiks. Vedieť vytvoriť vlastný komiks.

Pomôcky, technika: pracovný list

Postup: Rozprávka o Banskej Bystrici (Doušková, A., Kováčová-Švecová, Z., , Babiaková, S. (2018). *Rozprávky o Slovensku*. Bratislava : Vydavateľstvo AITEC.

Adam a Barbora sa v škole učili o krajinách, ktoré majú more. Adam neveril, že na Slovensku more nie je, a tak sa rozhodli cestovať po Slovensku a hľadať ho. Zabalili si do malého cestovného kufrika všetko, čo potrebovali a vyrazili na cestu. Cestovali z jedného kraja do druhého, spoznávali miesta, mestá aj ľudí.

1. situácia

Rozhovor s deťmi:

- Boli ste na výlete niekde na Slovensku?
- Aké mestá ste navštívili?
- Čím boli zaujímavé? Čo ste tam videli?

2. situácia

Rozprávanie podľa série obrázkov:

- Pozrite sa na obrázky a skúste povedať, čo je na nich zobrazené
/pozorovanie obrázka/
- Porozmýšľajte, kde sa podľa obrázkov mohli naši cestovatelia vybrať

/pomôcka - na obrázkoch sú známe slovenské hrady/ Čítanie príbehu o Banskej Bystrici /obsahuje vybrané slová/

Aktivita k príbehu

Adam a Barbora mali v príbehu kufrík a mali v ňom ozaj všeličo. Aj my tu jeden taký starý cestovateľský kufor máme, poďme sa pozrieť, čo v ňom je. /v našom kufri sú veľké tlačené písmená/

Úloha: Povedať čo najviac slov, ktoré sa začínajú na vyťahnuté, napísané písmeno /hláska a písmeno/ - je to reťazovka, každé dieťa povie jedno slovo, za ním hneď ďalšie, počítame, koľko slov vymyslíme - vychovávateľka zapisuje na tabuľu čiarky, potom ich spolu spočítame.

3. situácia

Tvorba komiksu

Teraz sa vrátíme k príbehu našich dvoch cestovateľov Adama a Barbory a pozrieme sa na to, kde to vlastne boli. Kto si pamätá? Aký kraj a mesto navštívili? Skúsme teraz spoločne dotvoriť ich príbeh - Deti dostanú obrázky z príbehu, s prázdnyimi bublinami, do ktorých budú dopisovať text každý podľa seba../tvorba komiksu/ - Skúsme zoradiť obrázky a vytvoriť takto spoločný príbeh /rozprávanie podľa obrázkov/

4. situácia

Na začiatku dnešnej hodiny sme si hovorili, že existujú povesti o hradoch. Ale povesti, ako dávne príbehy, sa nehovorili iba o hradoch, ale aj o zaujímavých osobnostiach, kráľoch alebo prírodných úkazoch. A ja viem jednu povesť o permoníkoch.

Kedysi dávno žili permoníci spolu v spoločenstvách v podzemných chodbách a banských štôľňach, kde opatrovali a kopali rudu a vzácne nerasty. Zároveň pomáhali baníkom v práci a varovali ich pred nebezpečenstvom, za čo im baníci dávali rôzne dary. Často baníkom sami ukázali, kde majú kopať, aby narazili na zlato a vzácne kovy. Svoju prítomnosť dávali v štôľňach najavo väčšinou iba klopaním; ak sa baníkom ukázali, znamenalo to nebezpečenstvo, napríklad zasypanie šachty. Keď sa tak stalo, permoník zvykol baníkom ukázať cestu zo zavalenej štôľne von. Lenže ako šiel čas, ľudia chodili do baní stále menej a menej a permoníci už nemali koho ochraňovať. Jeden bystrický permoník si preto

povedal, že neostane v bani, ale pôjde chrániť ľudí vonku. Ibaže permoníci sú zvyknutí žiť v bani tme a svietia si tam iba lampášikmi. A preto aj tento permoník z Bystrice rozsvetcoval svoje svetielka v Banskej Bystrici na to, aby chránil tých, čo sa tu stratili a cudzincov, aby dobre trafili domov.

Úloha:

Deti tvoria pojmovú mapu k pojmu povesť. Vyberajú znaky povesti zo slov: fakty, dobro a zlo, miesto, ľudové, fantázia, magické čísla, hrady a zámky, história, tajomstvo, erb, realita, humor, bubliny, emócie, obrázky s bublinami, obrázky bez bublín....

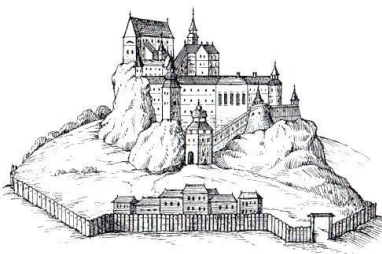
Reflexia a samostatná práca so zábavným PL.

Vysvetlenie:

Didaktické rozpracovanie: v prílohe

ZÁBAVNÝ PRACOVNÝ LIST č. 2

1. Spoj čiarou a vyfarbi

všetky obrázky, ktoré súvisia s povestou.

POVESTĚ

2. Prirad' poprehadzované znaky ku povesti, rozprávke a komiksu. Vyfarbi ich správnou farbou. Povesť – modrá. Rozprávka – žltá. Komiks – zelená

POVEŠŤ	ROZPRÁVKA	KOMIKS
Skutočné miesta	Erb	Magické čísla
Textové bubliny	Dobro a zlo	Fakty
Historické postavy	Fantázia	Obrázky bez bublín
Obrázky s bublinami	Hrady a zámky	Humor

3. Spoj čiarou obrázky hradov s ich názvami.

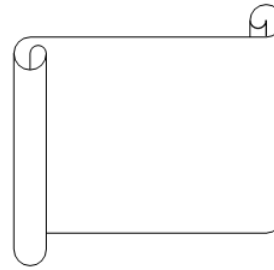
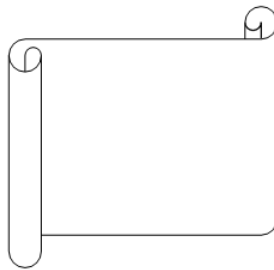
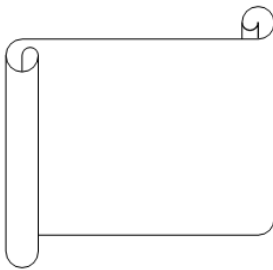
Ktorý hrad by si chcel navštíviť? _____

4. Nakresli permoníka a do textových bublín napíš (celými vetami), čo si si o ňom zapamätal

Kto som?
Aký som?
Čo robím?

5. Napíš, čo všetko si už vedel, čo nové si sa naučil, čo by si chcel ešte vedieť.

6. Dopíš do slov v zátvorke i/í, y/ý. Potom slová doplň do textových bublín. Podľa viet dokresli

(B_vam, Náb_tok, lampáš_ka, B_str_ce, ob_čaj, b_tosť, b_strý, b_ť, ž_vob_tie, Ban_kov)

Som _____ nízkého vzrastu.
Spoznáte ma podľa krompáča
a _____.

_____ v podzemných
chodbách a banských
štôľňach. _____ u mňa
veru nenájdete.

Opatrujem a kopem rudy
aj vzácne nerasty. Je to moje

_____.

_____ varujem pred nebezpečenstvom,
napríklad pred zasypaním šachty. Viem aj
to, kde sa nachádzajú vzácne kovy. Baníci
sú vďační za môj _____ rozum.

Jedného dňa som sa rozhodol opustiť baňu. Chcel som _____ ochrancom fúdi vonku. Bol som zvyknutý žiť v tme a svietiť si lampášikom. Svoj _____ som si zachoval. V uliciach Banskej _____ som rozsviecoval svetielka. Ľudia sa vďaka tomu nestratili a cudzinci našli cestu domov.

Pracovný list vznikol v spolupráci vyučujúcich doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD. a Mgr. Zuzana Švecová-Kováčová, PhD. a študentiek 1. ročníka Mgr. štúdia Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie PF UMB: Anna Pochybová, Linda Parobeková.

Zdroj obrázkov: Kováčová, Švecová, Z., Doušková, A. Babiaková, S.: Rozprávky o Slovensku

Vypracovala: doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD.

AKTIVITA V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ		
Názov: Príprava na vyučovanie		
Tematická oblasť výchovy: Spoločenskovedná oblasť výchovy Vzdelávacia oblasť výchovy	Základná škola /ŠKD	Ročník: 3. – 4.
Tematický celok: Poznávanie Slovenska, Slovensko v Európe, mapa		
Téma: Slovensko, Slovensko na mape		
Cieľ: Identifikovať farby na mape, roztriediť povrchové celky podľa farieb. Poznať mapové znaky a určiť konkrétne miesta na slovensku z mapy. Vyhľadávať na mape vysočiny a nížiny. Poznať štátne symboly Slovenskej republiky. Poznať a identifikovať Slovensko na mape Európy. Prejavovať základy hrdosti k národným hodnotám SR.		
Pomôcky: mapa Slovenska, slepé (prázdne) mapy Slovenska, pracovné listy		
Téma je vhodná na širšie využitie a realizáciu vo viacerých situáciách. Podľa veku žiakov vyberáme vhodný pracovný list aj didaktický postup. Uvedené ciele je vhodné operacionalizovať pre jednotlivé konkrétne situácie a zadané úlohy.		
Úloha pre študentky: Vytvorte návrhy aktivít na uvedenú tému a ciele s použitím pracovných listov. Diskutujte o vhodnosti a miere používania pracovných listov v ŠKD pri príprave na vyučovanie.		
Vypracovala: PaedDr. Miroslava Gašparová, PhD.		

PRACOVNÝ LIST - VLASTIVEDA

TÉMA: štátne symboly

Ročník: štvrtý

Vzdelávací štandard: žiak pozná štátne symboly SR

UČEBNÉ ÚLOHY:

- Vyber a zakrúžkuj spomedzi rôznych symbolov štátne symboly Slovenskej republiky (SR).
- Spoj štátny symbol SR s jeho pomenovaním.
- Porozprávajte sa v skupine o jednotlivých štátnych symboloch, čo obsahujú, aké sú v nich farby, tvary, čo podľa vás znamenajú, atď. Povedzte ostatným skupinám o čom ste sa rozprávali.
- Na priložený papier si nakresli svoj obľúbený geometrický tvar a do neho nakresli vlastný- osobný symbol Slovenska.
- O výsledkoch úlohy informuj spolužiakov a spolužiačky.

NAD TATROU SA BLÝSKA

Text: Janko Matúška

Riaduo (♩ = 88)

Nad Tatrou sa blýska, hromy divo bi - jú,
nad Tatrou sa blýska, hromy divo bi - jú.
Zastav - me ich, bratia veď sa o - ny stratia,
Slováci o - ťi - jú. Slováci o - ťi - jú.

Nad Tatrou sa blýska, hromy divo bijú. To Slovensko naše posiaľ tvrdo spalo,
Zastavme ich, bratia, ale blesky hromu, vzbudzujú ho k tomu,
veď sa ony stratia, vzbudzujú ho k tomu,
Slováci ožijú. aby sa prebralo.

ŠTÁTNA VLAJKA SR

ŠTÁTNA PEČAŤ SR

ŠTÁTNY ZNAK SR

ŠTÁTNA HYMNA SR

Vznešene, slávnostne hudba neznámy autor
text Karol Kuzmány

1. Kto za prav-du ho - ri v svä - tej o - be - ti,
kto za ľud - stva prá - va ži - vot po - svä - tí,
kto nad kriv - dou bied - nych si - zu vy - ro - ni,
to - mu mo - ja pie - seň slá - vou za - zvo - ni!

2. Keď zahrmlá delá, orol zaveje,
za slobodu mlú kto krv vyleje,
/ - pred ohnivým dračkom kto vlasť zacloní,
tomu moja pieseň slávou zazvoní.:/

PRACOVNÝ LIST - VLASTIVEDA

TÉMA: Slovensko na mape Ročník: tretí, štvrtý

Vzdelávací štandard: žiak vie identifikovať na mape Slovenska nížiny, pohoria, rieky, obce a určiť ich podľa farieb; žiak pozná znaky na mape ÚČEBNÉ ULOHY:

- Označ na slepej mape Slovenska svoju obec. Pomôž si príručnou mapou Slovenska.
- Pomocou mapy Slovenska pomenuj a zapíš do slepej mapy susedné štáty Slovenska.
- Nájdi všetky nížiny na mape Slovenska a zaznač ich do slepej mapy na obrázku. Zorad ich podľa veľkosti a vypíš ich.
- Na slepej mape vyznač Bratislavu. Pomôž si mapou Slovenska.
- Vypíš najväčšie slovenské mestá a zorad ich podľa veľkosti. Pomôž si znakom, ktorý je v mape pri ich názve.
- Zaznamenaj do mapy odkiaľ a kam tečú slovenské rieky.
- Zorad ich od najdlhšej a vypíš ich do riadku. Skontroluj na internete.
- Napíš a diskutuj so spolužiakmi, aký má Slovensko prevažne povrch. Zapiš do slepej mapy podľa mapy Slovenska 3 slovenské pohoria.

NIŽINY NA SLOVENSKU

- 1.....
- 2.....
- 3.....

POHORIA NA SLOVENSKU

- 1.....
- 2.....
- 3.....

RIEKY NA SLOVENSKU

.....

OBCE NA SLOVENSKU

.....

PRACOVNÝ LIST - VLASTIVEDA

TÉMA : Slovensko v Európe

Ročník: štvrtý

UČEBNÉ ÚLOHY:

- Nájdi na slepej mape Európy Slovensko. Vymaluj ho.
- Pomocou mapy Slovenska pomenuj susedné štáty Slovenska a svetovú stranu, na ktorej od Slovenska ležia.
- Na slepej mape vyznač Bratislavu. Pomôž si mapou Slovenska.
- Doplní do vety vhodné slovo:
Slovensko leží vEurópy.
- Porozprávajte sa v skupine, aké výhody a nevýhody má poloha Slovenska v strede Európy.
- Napíš a povedz ostatným spolužiakom.

POZITÍVNE JE:

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

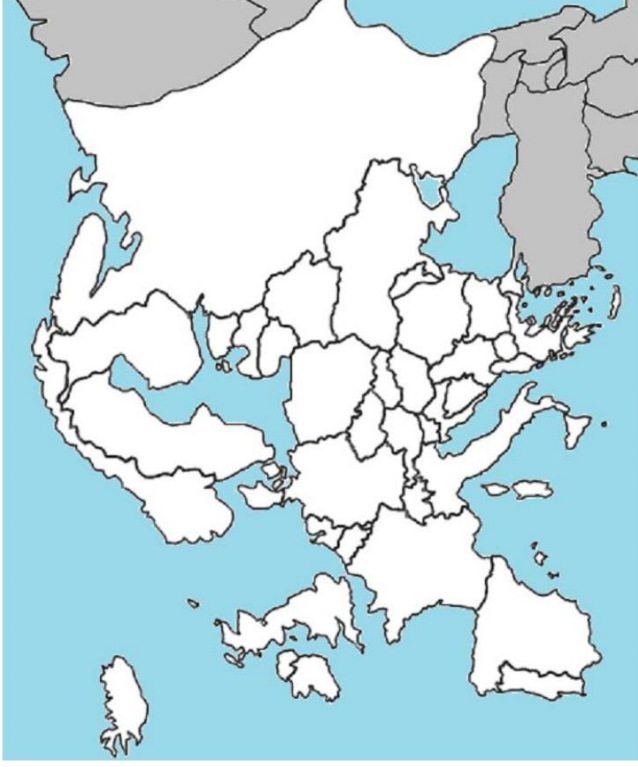
NEGATÍVNE JE:

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

SUSEDNÉ ŠTÁTY:

S..... V..... J..... Z.....

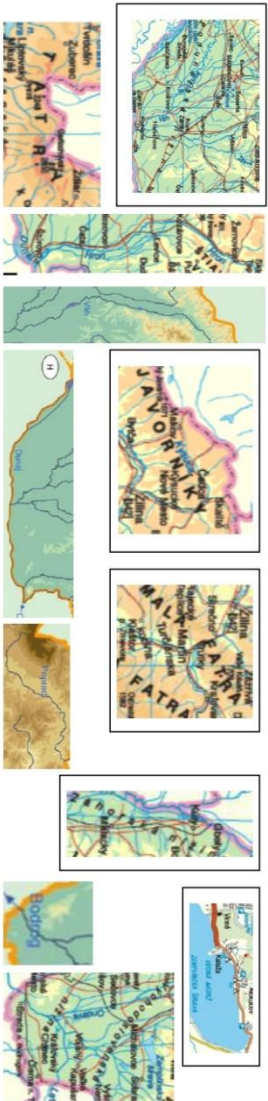
Vzdelávací štandard: Žiak dokáže ukázať polohy Slovenska na mape Európy

PRACOVNÝ LIST - VLASTIVEDA

ÚLOHA- Poznávaj mapu Ročník: tretí, štvrtý Vzdelávací štandard: žiak vie identifikovať na mape Slovenska podľa farieb nížiny, pohoria, rieky; znaky na mape

- Roztried' výšky mapy Slovenska podľa toho, či je na nich **pomenované pohorie, rieka, vodná plocha alebo nížina**, tak, že ich čiarou priradiš k farbe, ktorou sa na mape zaznamenáva. Dopiš správne slovo do veľy. Pomôž si mapou Slovenska.
- Vypíš všetky pohoria, nížiny a rieky z obrázkov na príslušný riadok.
- Vyhľadaj si o nich informácie o ich veľkosti (nížina - rozloha, pohorie - výška, rieka - dĺžka). Na druhý riadok ich zorad' podľa veľkosti.

NÍŽINY sú na mape zaznamenané.....farbou.

POHORIA sú na mape zaznamenané.....farbou.

RIEKY A VODNÉ PLOCHY sú na mape zaznamenané.....farbou.

PRACOVNÝ LIST - VLASTIVEDA

TÉMA: vlastivedná mapa Slovenska **Ročník:** štvrtý

Vzdelávací štandard: Žiak dokáže porozprávať podľa mapy o cestách po Slovensku

UČEBNÉ ÚLOHY: Čo máme v slovenskej krajine

- Ku všeobecným podstatným menám, ktoré sú napísané v 1. okienku tabuľky vyhľadaj na mape Slovenska niekoľko konkrétnych názvov a napíš ich do vedľajšieho rámika. Pomôž si legendou v mape.
- Vyznač ich do svojej slepej (prázdnej) mapy Slovenska.
- Prečítaj ostatným skupinám.

rieky	
jaskyne	
nížiny	
vrchy	
pohoria	
hrady	
mestá	

POUŽITÁ LITERATÚRA

BABIAKOVÁ, S., ĎUROŠOVÁ, E., BRINDZA, J. *Pedagogika voľného času a školské kluby detí*. Banská Bystrica: PF UMB, 2009.

BUZAN, T. 2007. *Mentální mapování*. Praha: Portál 2007, 165 s.

ČAPEK, J. *Rozprávky o psíčkovi a mačičke*. Mladé leta, 1987

DEREVJANIKOVÁ, A., DZURILLA, M., 2014. *Hudobná výchova v predprimárnej edukácii*. Metodicko-pedagogické centrum, 2014. 978-80-8052-900-0

DOUŠKOVÁ, A., KOVÁČOVÁ-ŠVECOVÁ, Z., , BABIAKOVÁ, S. (2018). *Rozprávky o Slovensku*. Bratislava : Vydavateľstvo AITEC.

DOUŠKOVÁ, A., ĽUPTÁKOVÁ-VANČÍKOVÁ, K. (eds.), 2009. *Pedagogická prax v príprave učiteľa (Ďalšie vzdelávanie cvičných učiteľov)*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, ISBN 978-80-8083-867-6

ĎURIČ, L., ŠTEFANOVIČ, J., a kol. 1977. *Psychológia pre učiteľov*. Bratislava: SPN, 1977.

GAŠPAR, I., 2014. Ľudová pieseň v hudobnej edukácii. In *Tradície a inovácie vo výchove a vzdelávaní modernej generácie učiteľov IX*. s. 302-313. - Ružomberok : VERBUM - vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2014 ISBN 978-80-561-0115-5

GAŠPAROVÁ, M., GAŠPAR, I., 2021. *Detské ľudové piesne. Spievame, hráme sa a tancujeme*. Banská Bystrica : Belianum, UMB, 2021. ISBN 978-80-557-1825-5

GAŠPAROVÁ, M., 2013. Vlastivedná záujmová činnosť ako forma regionálnej výchovy. In *Młodzi i polityka*. Koszalin : Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, 2013, s. 145 – 155. ISBN 978-83-7365-333-7. ISSN 0239-7129

HEVIER, D. *Čitateľ komiksov*. <https://www.zones.sk/studentske-prace/basne/18080-citateľ-komiksov-daniel-hevier/>

JÁGEROVÁ, A., 2015. Hlasová rozcvička pre najmenších. In *Národná osveta*, Metodické listy 3/2015, Bratislava : Národné osvetové centrum, s. 20-29 . ISSN 1335-4515.

JARUNKOVÁ, K., 2013. *O psovi, ktorý mal chlapca*. TRIO Publishing.

KLIMOVIČ, M. 2009. *Tvorivé písanie v primárnej škole*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove.

KOŽUCHOVÁ, M., ČAVOJSKÝ, M. 2021. *Pedagogika voľného času detí*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2021. 218 s. ISBN 978-80-223-5140-9

- KRATOCHVÍLOVÁ, E. 2001. Voľný čas a pedagogika voľného času. In. *Vychovávateľ*. roč. XLV, 2001, č.5
- KUŠNÍROVÁ, V. 2018. Podpora inklúzie vo výchove vo voľnom čase. Ružomberok: VERBUM - Vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2018. 140 s. ISBN 978-80-561-0541-2
- LANGSTEIN, K., MARCINKOVÁ, D. 1989. Biológia dieťaťa a dorastu, školské zdravotníctvo. Banská Bystrica : Pdf UMB, 1989
- LIPNICKÁ, M.,2019. Tvorba pracovných listov a rozvoj reči. In *Rozvoj jazykovej a literárnej gramotnosti v predškolskej a elementárnej pedagogike*. Banská Bystrica : Belianum, vydavateľstvo UMB v Banskej Bystrici. ISBN 978-80-557-1561-2
- ONDREJKA, K., 2003. *Lexikón ľudovej kultúry Slovenska*. Bratislava : MAPA Slovakia, s. r.o., 2003. ISBN 80-8067-002-1
- OSVALDOVÁ, Z. 2017. *Pracovné listy akom prostriedok aktivizácie žiakov vo vyučovacom procese*. In *Edukácia : vedecko-odborný časopis*. online, roč. 2, č. 1 (2017), s. 194-201, - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2017.
- PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A., 2002. *Pedagogika voľného času*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6
- ROCHOVSKÁ, I., KOŽUCHOVÁ, M. 2018. *Prvouka 2 pre 2. ročník základných škôl. Metodická príručka*. Bratislava : Expol pedagogika, 2018. 76 s. a CD s prílohami. ISBN 978-80-8091-505-6
- ROCHOVSKÁ, I., ZVONČEKOVÁ, V. 2022. *Prírodoveda pre 3. ročník základných škôl. Metodická príručka*. Bratislava : Expol Pedagogika, 2022. 70 s. ISBN 978-80-8091-720-3.
- TOMENGOVÁ, A. 2010. Čitateľské stratégie zlepšujúce schopnosť učiť sa. Bratislava: MPC, 2010. Dostupné nainternete: http://www.zsmsorvesele.edu.sk/uploads/fck/file/Užitočnémateriálypedagogika/Čitateľské_stratégie.pdf
- ULIČIANSKY, J., 2013. *Leonardo, kocúr z ulice*.TRIO Publishing.
- ŽÁČOK, Ľ., SCHLARMANNOVÁ, J. 2005. Metodika tvorby pracovných listov pre základné školy. In *Komenský. Časopis pro učitele základní školy* Roč. 130, č. 2 (2005/2006), s. 23-26 0323-0449
- ŽÁČOK, Ľ., SCHLARMANNOVÁ, J. 2009. Metodika tvorby pracovných listov pre základné školy. *Technológia vzdelávania*. [online] Vol 13, No 7 Dostupné na internete: <http://technologjavyzdelavania.ukf.sk/index.php/tv/article/view/432>
<https://www.minedu.sk/data/att/4107.pdf> (cit. 30.10. 2022)

PRÍLOHA 1

HODNOTENIE ŠTUDENTKY NA PRAXI V ŠKD CVIČNÝM VYCHOVÁVATEĽOM

meno študenta:

cvičná vychovávateľka ŠKD (meno a priezvisko) :

oblasti edukačných činností v ŠKD (podčiarknite):

odpočinková, rekreačná činnosť, príprava na vyučovanie

dátum 1. výstupu:

Sledované položky hodnotte podľa nasledujúcej škály:

V naznačenej škále označte krúžkom, ako sa vám javí študent v sledovaných položkách: A - vynikajúco s minimálnymi odchýlkami od ideálu; B - nadpriemerne; C - priemerne; D - prijateľne; E - spĺňa minimálne kritériá; FX - vyžaduje sa opakovanie a ďalšia práca.

SLEDOVANÉ POLOŽKY										
výber organizačných foriem vzhľadom na ciele edukačnej činnosti										
/	/	/	/	/	/A	B				
	C		D	E	FX					
vedenie edukačných činností (úlohy pre žiakov)										
/	/	/	/	/	/A	B	C	D	E	FX
využívanie verbálnej a neverbálnej komunikácie										
/		/	/	/			/			/ A
	B			C		D		E	FX	
reakcie študenta na vzniknuté pedagogické situácie										
/	/	/	/	/	/A	B	C	D	E	FX
vytváranie podmienok pre edukačné činnosti (psycho-sociálna klíma, metódy, formy, pomôcky...)										
/	/	/	/	/	/A	B	C	D	E	FX
úroveň motivácie a aktivizácie žiakov										
/		/	/	/	/	/	/	/	/	/ A
	B	C		D		E		FX		
efektívne využitie času										
/		/	/	/	/	/	/	/	/	/ A
	B	C		D		E		FX		
naplnenie cieľov výchovno-vzdelávacej činnosti										
/	/	/	/	/	/					
A	B	C	D	E	FX					
Priestor pre slovné hodnotenie:										

Názov: PRÍPRAVA VYCHOVÁVATEĽKY ŠKOLSKÉHO KLUBU DETÍ NA PROFESIU

- Autorky** : PaedDr. Miroslava Gašparová, PhD.
doc. PaedDr. Simoneta Babiaková, PhD.
- Cover Design** : Mgr. Igor Gašpar, PhD.
- Recenzovali** : doc. PaedDr. Ivana Rochovská, PhD.
Mgr. Kristína Šebianová
- Formát** : B5
- Vydanie** : 1.
- Rozsah** : 84 strán
- Vydalo** : Belianum - vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej
Bystrici, Pedagogická fakulta UMB

ISBN : 978-80-557-2030-2

EAN: 9788055720302

DOI: 10.24040/2022.9788055720302

© Miroslava Gašparová, Simoneta Babiaková

ISBN : 978-80-557-2030-2

